

ชีวประวัติทางการเมืองของเติ้ง เสี่ยวผิง* (1904-1981)

สมชัย ภัทรนันทน์**

“เติ้ง เสี่ยวผิง เป็นผู้มีความสามารถทางการเมือง
อันยอดเยี่ยมที่หาผู้เทียบเคียงได้ยากยิ่ง”

เหมาเจ๋อตุง¹

ไม่มีใครปฏิเสธได้ว่าเติ้ง เสี่ยวผิง คือ ผู้นำที่สำคัญที่สุดคนหนึ่งของโลกในปลายศตวรรษที่ 20 เรื่องราวเกี่ยวกับชีวิตของเขาเป็นที่สนอกสนใจของผู้คนทั่วโลก² ความสนอกสนใจนั้นนอกจากจะเกิดจากความสำเร็จของ “การปฏิรูปเศรษฐกิจสังคมนิยมที่มีลักษณะเฉพาะของจีน” ซึ่งเติ้งเป็นผู้ริเริ่มแล้ว ยังเกิดจากประสบการณ์ทางการเมือง “ที่เหลือเชื่อ” ของตัวเขาเองอีกด้วย เส้นทางชีวิตทางการเมืองของเติ้งเป็นเส้นทาง “วิบาก” ที่เลี้ยวตลอดคดเคี้ยว ต้องฟันฝ่าอุปสรรคขวากหนามแสนเข็ญยิ่งกว่าผู้นำ

ทางการเมืองคนใด-ไม่ว่าในตะวันตกหรือในตะวันออก-ในศตวรรษนี้³ เขาเคย “ตกอับ” ทางการเมืองถูกปลดออกจากตำแหน่งถึงสามครั้งสามครา (โดยเฉพาะครั้งสุดท้ายนั้นเขาสูญเสียตำแหน่งขณะที่มีอายุถึง 72 ปี) แต่ก็ยังสามารถกลับสู่อำนาจอย่างยิ่งใหญ่ได้ ปัจจุบัน เติ้งคือผู้นำสูงสุด (paramount leader) ของประเทศจีน⁴ อะไรคือเงื่อนไข ปัจจัย ที่นำไปสู่การตกต่ำและการคืนสู่อำนาจทางการเมืองของเติ้ง เป็นประเด็นที่บทความชิ้นนี้ต้องการจะค้นหาคำตอบ โดยผู้เขียนจะการศึกษาชีวิตของเติ้ง ตั้งแต่เยาว์วัย

* ผู้เขียนขอขอบคุณผู้อ่านบทความของกองบรรณาธิการวารสารธรรมศาสตร์ ที่ให้คำวิจารณ์ที่เป็นประโยชน์แก่การปรับปรุงบทความ

** คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

1. คำพูดดังกล่าวของเหมา อ้างใน David Shambaugh, “Deng Xiaoping : The Politician,” *China Quarterly*, September 1993, p. 456.

2. ความสำคัญของเติ้งจะเห็นได้จากเมื่อมีข่าวว่าเขาป่วยหนักและอาจจะเสียชีวิตในไม่ช้า กระทรวงกลาโหมอเมริกาได้ระดมนักวิชาการชั้นนำ 20 คน มาวิเคราะห์ว่าเมื่อไม่มีเติ้งแล้ว จะเกิดอะไรขึ้นกับสังคมจีน ดู *Far Eastern Economic Review*, May 18, 1995, pp. 18-20.

3. Uli Franz, *Deng Xiaoping* (New York : Harcourt Brace Jovanovich, 1988), p.ix.

4. Shambaugh, “Deng Xiaoping”, p. 479.

จนถึงการก้าวขึ้นสู่ฐานะผู้นำสูงสุดของประเทศจีน

วัยเยาว์ในปารีส

เติ้ง เสี่ยวผิงเกิดในครอบครัวเจ้าที่ดิน เมื่อวันที่ 22 สิงหาคม 1904 ที่หมู่บ้านผายฟาง ชวน ตำบลเซียงชิ่ง อำเภอกวางอัน มณฑลเสฉวน เมื่อแรกเกิดมีชื่อว่าเติ้ง เซียนเซียง พ่อไปโรงเรียนเมื่ออายุ 5 ขวบ ครูประจำหมู่บ้านได้เปลี่ยนชื่อให้ใหม่เป็นเติ้ง เฮยเทียน เหมามา ลูกสาวคนโปรดของเติ้งอธิบายว่า การที่ครูเปลี่ยนชื่อให้ คงเป็นเพราะ เซียนเซียง แปลว่ามาก่อนเทพซึ่งฟังดูแล้วไม่เหมาะสม

เมื่อจบประถมสูงที่โรงเรียนประจำอำเภอ ในปี 1918 แล้ว เติ้งสอบเรียนต่อในระดับมัธยมที่โรงเรียนเดิม แต่เรียนได้ไม่นานก็ลาออกแล้วเดินทางไปยังเมืองฉงชิ่ง เพื่อเข้าโรงเรียนเตรียมสำหรับผู้ที่จะไปศึกษาต่อในฝรั่งเศสแบบเรียนไปด้วยทำงานไปด้วย⁵

เติ้งพร้อมเพื่อนนักเรียนเดินทางจากฉงชิ่งเมื่อ 27 สิงหาคม 1920 มุ่งหน้าสู่เซี่ยงไฮ้ โดยมีจุดหมายปลายทางอยู่ที่ฝรั่งเศส เมื่อถึงฝรั่งเศส

เติ้งถูกส่งไปเรียนที่โรงเรียนมัธยมบาเยอส์ เมืองนอร์มังดี เรียนได้ประมาณ 5 เดือนก็ต้องลาออก เพราะไม่มีเงินเรียนต่อ หลังจากนั้นก็ได้ทำงานในโรงงานเป็นกรรมกรหลอมเหล็ก ทำดอกไม้ประดิษฐ์ ผลิตรองเท้ายาง รวมทั้งทำงานในแผนกตกแต่งรถยนต์ของเรโนลต์ด้วย ความรู้ที่ได้จากที่นี่มีประโยชน์ต่อเติ้งมากเมื่อเขาถูกส่งไปใช้แรงงานที่เจียงซีในช่วงการปฏิวัติวัฒนธรรม

ขณะที่เติ้งอยู่ในฝรั่งเศสนั้น พรรคคอมมิวนิสต์จีน (พคจ.) ได้เคลื่อนไหวในหมู่นักเรียนจีนในฝรั่งเศส อย่างคึกคัก แต่ในช่วงแรกๆ เติ้งไม่ได้เข้าร่วมการเคลื่อนไหว เมื่อโจวเอิน หลายจัดตั้งสันนิบาตเยาวชนคอมมิวนิสต์จีนสาขายุโรปขึ้นในเดือนมิถุนายน 1922 จึงได้สมัครเป็นสมาชิก และต่อมาได้เป็นสมาชิกพคจ.ด้วย เติ้งเป็นสมาชิกสันนิบาตและสมาชิกพรรคเมื่อใดยังเป็นที่ถกเถียงกันอยู่ บ้างก็ว่าเติ้งเป็นสมาชิกสันนิบาต เมื่อปี 1922 เป็นสมาชิกพรรคปี 1924⁶ บ้างก็ว่าเป็นสมาชิกสันนิบาตในปลายปี 1923 หรือต้นปี 1924 และเป็นสมาชิกพรรคเมื่อปี 1926 ที่มอสโคว์⁷

5. เหมามา, *ป้าเติ้งของฉัน* แปลโดย สุขสันต์ วิเวกเมธากร (กรุงเทพฯ : ผู้จัดการ, 2537), น. 60-63. โรงเรียนเตรียมฯ เป็นโรงเรียนที่ได้รับความนิยมมากในสมัยปฏิรูปการศึกษาจีนช่วงต้นศตวรรษที่ 20 ในสมัยนั้น จีนเป็นประเทศที่อ่อนแอ ถูกจักรพรรดินิยมตะวันตกข่มเหงรังแก เยาวชนจีนซึ่งมีอุดมการณ์ต้องการแสวงหาหนทางใหม่ในการกอบกู้ประเทศชาติ มีความประสงค์จะเดินทางไปศึกษาต่อในตะวันตกเป็นจำนวนมาก ไซ่ หยวนผย, หวู อี้จาง, หลี่ ลือเจิง จึงคิดช่วยเหลือเยาวชนดังกล่าว โดยจัดตั้งโรงเรียนเตรียมฯ ขึ้นในปี 1912 โรงเรียนแห่งนี้จะช่วยแนะนำสถานศึกษา ซึ่งช่องทางโอกาสเน้นการเรียนแบบประหยัด เพื่อขยายโอกาสการเรียนในต่างประเทศ

6. เฟ็งอ๋าง, น. 107 ; Richard Evans, *Deng Xiaoping and the Making of Modern China* (London : Hamish Hamilton, 1993), p. 19. ; and Franz, *Deng Xiaoping*, p. 44.

7. Benjamin Yang, "The Making of a Pragmatic Communist : The Early Life of Deng Xiaoping, 1904-49", *China Quarterly*, September 1993, pp. 446-47. Yang ยืนยันว่าเติ้งไม่ได้เป็นสมาชิกพรรคที่ฝรั่งเศส โดยอาศัยข้อมูลจากบทความชื่อ "No. 1 report of the Chinese Communist Youth League in Europe." ซึ่งเขียนโดยโจว เอินหลาย ภายใต้นามปากกาหวูเหา ในบทความชิ้นนั้นโจวระบุว่าสมาชิกสันนิบาตจะสมัครเป็นสมาชิกพรรคไม่ได้ เว้นเสียแต่จะได้รับการอนุญาตเป็นกรณีพิเศษ ส่วนผู้ที่เชื่อว่าเติ้งเป็นสมาชิกพรรคเมื่อปี 1924 อ้างว่าระเบียบการของพรรคระบุว่า ผู้ใดที่ดำรงตำแหน่งในคณะกรรมการของสันนิบาตจะได้เป็นสมาชิกพรรคด้วย ดังนั้นเมื่อเติ้งเป็นกรรมการของสันนิบาตในปีดังกล่าวก็ย่อมจะได้เป็นสมาชิกพรรคโดยปริยาย

เมื่อโจวและผู้นำคนอื่นๆ เดินทางไปสหภาพโซเวียตหรือจีน ได้กลายเป็นผู้นำคนสำคัญของสันนิบาต กิจกรรมหลักของเด็งขณะที่อยู่ในฝรั่งเศส ได้แก่การเข้าร่วมกองบรรณาธิการ Red Light (หนังสือพิมพ์ของสันนิบาต) เด็งเป็นทั้งผู้เขียนบทความและจัดพิมพ์ เนื่องจากมีความเชี่ยวชาญในด้านการพิมพ์ เพื่อนๆ จึงตั้งสมญานามให้ว่า “Docteur du Duplication”⁸ การเคลื่อนไหวของสันนิบาตได้ตกเป็นเป้าความสนใจของตำรวจฝรั่งเศส วันที่ 7 มกราคม 1926 เด็งและสหาย 20 คน ได้หลบหนีการจับกุมของตำรวจฝรั่งเศสไปยังสหภาพโซเวียต ปิดฉากการใช้ชีวิตในฝรั่งเศสซึ่งได้ดำเนินมาเป็นเวลา 5 ปีเศษลงอย่างสิ้นเชิง⁹

ถ้าจะถามว่าเด็งได้อะไรจากการใช้ชีวิตที่ฝรั่งเศส? เหมาะสมอย่างยิ่งว่าประสบการณ์ในฝรั่งเศส นอกจากจะทำให้เด็งกลายเป็นมาร์กซิสต์แล้ว ยังทำให้เขาเป็น “นักปฏิวัติมืออาชีพที่เปี่ยมล้นด้วยประสบการณ์” อีกด้วย¹⁰ ความเห็นดังกล่าวจะกินเลเวลความเป็นจริงค่อนข้างมาก เพราะการเคลื่อนไหวของชาวมินนิสตรีนในฝรั่งเศสนั้นไม่ได้เผชิญกับการปราบปรามที่โหดเหี้ยมรุนแรงถึงขั้นที่จะหลอหลอมให้เด็งเป็น “มืออาชีพ” ขึ้นมาได้ เมื่อเดินทางออกจากฝรั่งเศสนั้น เด็งยังเป็นเพียงหนุ่มน้อยวัย 22 ปี ซึ่งเพิ่งเรียนรู้บทเรียนขั้นต้นของการปฏิวัติเท่านั้น เขายังต้องผ่าน “เบ้าหลอม” อีกมากกว่าจะทำให้เขา

กลายเป็น “นักปฏิวัติอาชีพที่เปี่ยมล้นด้วยประสบการณ์” ได้ ในทัศนะของผู้เขียน สิ่งสำคัญที่สุดที่เด็งได้จากการใช้ชีวิตในฝรั่งเศส นอกจากการได้เข้าร่วมองค์การจัดตั้งของ พคจ. ก็คือการได้รู้จักและสนิทสนมกับบุคคลซึ่งต่อมากลายเป็นผู้นำของพรรค เช่น เนี่ย หยงจิน (หนึ่งในสิบจอมพลของจีน) หลี่ ฟู่ซุน (รองนายกรัฐมนตรี) และโดยเฉพาะอย่างยิ่งโจว เอ็นหลาย¹¹ ความสัมพันธ์นี้มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในชีวิตทางการเมืองของเด็งในช่วงการกลับคืนสู่อำนาจหลังการปฏิวัติใหญ่ทางวัฒนธรรม

การลุกขึ้นสู้ที่กวางสี

ระหว่าง 5 ปีที่เด็งใช้ชีวิตในฝรั่งเศสนั้น สถานการณ์การเมืองภายในประเทศจีนเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างใหญ่หลวง เหล่าบรรดาขุนศึก (warlords) สามารถขยายดินแดนของพวกเขาออกไปเกือบทั่วประเทศ จำนวนขุนศึกใหญ่น้อยมีจำนวนเพิ่มขึ้นเป็นหลายร้อยคน ขุนศึกเหล่านี้มีทั้งกองทัพและดินแดนภายใต้การครอบครองของตนเอง พวกเขาตั้งตัวเป็นอิสระไม่ขึ้นต่อรัฐบาลที่ปักกิ่ง¹²

โดยการขึ้นนำของโคมินเทิร์น พคจ. ได้ทำแนวร่วมกับก๊กมินตั๋งเพื่อทำสงครามปราบขุนศึก ในปี 1923 ผู้นำพคจ. หลายคน เช่น หลี่ ต้าจ้าว, เหมา เจ๋อตง, โจว เอ็นหลาย เป็นต้น ได้เข้าร่วมทำงานภายในพรรคก๊กมินตั๋ง ฤดูร้อนปี 1926

8. Ibid., p. 446.

9. เหมาเหมา, ป้าแดงของฉัน, น. 146.

10. เฟิงอ้าง, น. 147.

11. เฟิงอ้าง, น. 85, 116-18, 129-30. ในหนังสือเล่มนี้เหมาเหมาได้บรรยายถึงความสัมพันธ์อันลึกซึ้งระหว่างเด็งกับบรรดา old guard ไว้หลายแห่ง เมื่ออ่านแล้วจะช่วยให้เข้าใจว่าทำไมเด็งถึงกลับคืนสู่อำนาจได้หลายครั้งหลายหน

12. Evans, Deng Xiaoping, p. 25.

กองกำลังพันธมิตรก๊กมินตั๋ง คอมมิวนิสต์ ได้ ยাত্রาทัพปราบขุนศึกภาคเหนือ¹³

ภายใต้สถานการณ์ดังกล่าว เติ้งถูกส่งตัว จากมอสโคว์ให้ไปปฏิบัติงานที่ซีอานในกองทัพ ของเฟิง อี้เสียง ขุนศึกภาคเหนือซึ่งแปรพักตร์มา ร่วมมือกับ พคจ. เติ้งทำงานในกองทัพของเฟิง ได้ประมาณ 3 เดือน เมื่อเจียง ไคเช็ค ทรยศ ทำการกวาดล้างสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์ใน เดือนเมษายน 1927 เฟิงเข้าข้างเจียง สั่งขับเติ้ง และสมาชิกพรรคกว่า 50 คน ออกจากกองทัพ ว่ากันว่าเพราะเฟิงเป็นคริสเตียน เขาจึงไม่เชื่อนัก คอมมิวนิสต์เหมือนเช่นที่เจียงทำ¹⁴

หลังจากถูกขับออกจากกองทัพเฟิง เติ้งเดินทาง ไปรายงานตัวกับคณะกรรมการการทหาร ของศูนย์กลางพรรคที่หวู่ฮั่น และได้รับการแต่งตั้ง ให้ทำงานเลขานุการในสำนักเลขาธิการพรรค มี หน้าที่จัดเก็บเอกสาร ร่างหนังสือโต้ตอบ จัด เตรียมการประชุม ตลอดจนติดต่อประสานงาน กับหน่วยต่างๆ¹⁵ เพื่อความปลอดภัยในการทำงาน เขาได้ใช้ชื่อจัดตั้งว่า เติ้ง เสี่ยวผิง (เสี่ยว แปลว่าเล็ก ผิง แปลว่า สันติ สม่าเสมอ หรือสมดุล)¹⁶ ต่อมาเมื่อศูนย์กลางพรรคย้ายไป

ที่เซียงไฮ้ เติ้งได้เลื่อนตำแหน่งเป็นหัวหน้าฝ่าย เลขานุการ แม้ว่าจะไม่ใช่ว่าตำแหน่งที่มีความสำคัญ ทางการเมือง แต่มันเป็นการเปิดโอกาสให้เติ้ง ได้สร้างความสัมพันธ์อันใกล้ชิดกับผู้นำพรรค ความสัมพันธ์อันดีกับโจว เอินหลาย ซึ่งเริ่มต้นที่ ปารีสิกได้รับการพัฒนาให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น ใน ช่วงนี้เติ้งกับโจวได้พักในบ้านหลังเดียวกันเป็น เวลาถึงครึ่งปี¹⁷

ภายหลังที่แตกแยกกับก๊กมินตั๋ง พคจ. มี มติให้ก่อการลุกขึ้นสู้ในมณฑลหูหนาน หูเป่ย์ กวางตุ้ง และเจียงซี เป้าหมายของการ ลุกขึ้นสู้ ดังกล่าวคือการยึดเมืองสำคัญ เพื่อใช้เป็นฐานใน การยึดอำนาจรัฐจากก๊กมินตั๋ง แต่การลุกขึ้นสู้ ล้วนแต่ประสบความพ่ายแพ้อย่างย่อยยับภายใน เวลาไม่กี่วัน บรรดากองกำลังของ พคจ. รวมทั้ง กองกำลังของเหมาจำต้องล่าถอยไปเคลื่อนไหว ในเขตชนบทที่ห่างไกล¹⁸

เพื่อขยายการต่อสู้ของพรรค กลางปี 1929 เติ้งได้รับมอบหมายให้ไปดำเนินการก่อการลุกขึ้น สู้ที่กวางสี ภาระหน้าที่ดังกล่าวนับเป็นความ รับผิดชอบสำคัญที่พรรคมอบให้เติ้งทำโดยลำพัง เป็นครั้งแรก โดยการแนะนำของโฮจิมินห์ เติ้ง

13. รายละเอียดดู June Grasso, Jay Corrin and Michael Kort, *Modernization and Revolution in China*. (New York : M.E. Sharpe, 1991) pp. 88-95.

14. Shambaugh, "Deng Xiaoping", p. 463. เมื่อญี่ปุ่นรุกรานจีนเฟิงได้หันกลับมาร่วมมือ กับ พคจ. อีก เขาเสียชีวิต ในเดือนกันยายน 1948 จากอุบัติเหตุเพลิงไหม้เรือโดยสาร ภายหลังการปลดปล่อยภรรยาของเขา หลี่ เต๋อฉวน ได้ดำรง ตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข

15. เหมาเหมา, *ปา่เต็งของฉิน*, น. 182.

16. Evans, *Deng Xiaoping*, p.44. สุขสันต์ วิเวกเมธากร แปล "เสี่ยวผิง" ว่าหมายถึง คนเล็กน้อยธรรมดา. ดู *ปา่เต็งของฉิน*, น. 182.

17. เหมาเหมา, *ปา่เต็งของฉิน*, น. 204.

18. Laszlo Ladany, *The Communist Party of China and Marxism 1921-1985 : A Self-Portrait* (London : C Hurst, 1992), pp. 17-19. หนังสือเล่มนี้เป็นหนังสือที่น่าสนใจมาก เพราะผู้เขียนหนังสือเล่มนี้ได้วิเคราะห์ พคจ. จาก เอกสารของทางการเมืองจีน ซึ่งเขาได้ประมวลและตีพิมพ์ในจดหมายข่าวรายสัปดาห์ชื่อ China News Analysis ระหว่างปี 1953-1982 ในเอกสารดังกล่าวมีข้อมูลที่ไม่เคยเปิดเผยในยุคเหมาอยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งมีประโยชน์อย่างยิ่งในการ ประเมินประวัติศาสตร์ของพคจ.

เดินทางจากเซียงไฮ้ไปปักกิ่งทางรถไฟโดยปลอดภัย ที่กวางสีได้ร่วมมือกับสมาชิกพรรคซึ่ง เคลื่อนไหวอยู่ก่อนแล้วจัดตั้งกองทัพแดงที่ 7 และที่ 8 ขึ้นในฐานะที่มั่นเขตจั่วไยวเจียง ด้วยความ อ่อนแอประกอบกับต้องเผชิญกับกองกำลังที่ เหนือกว่าของก๊กมินตั๋ง การลุกขึ้นสู้ครั้งนั้นจึง จบลงด้วยการพ่ายแพ้อย่างย่อยยับในเดือน มกราคม 1931 ในฐานะที่มั่นที่จัดตั้งขึ้นถูก ทำลายลงอย่างสิ้นเชิง นับเป็นฐานที่มั่นที่มีอายุ สั้นที่สุดในประวัติการปฏิวัติของ พคจ.¹⁹

บรรดาสาวกของเติ้งพยายามที่จะปกปิด ความพ่ายแพ้ครั้งนี้ ทั้ง ๆ ที่ในความเป็นจริงแล้ว มันเป็นเรื่องเข้าใจได้ที่คนหนุ่มวัยเบญจเพสซึ่งไม่เคยผ่านการสู้รบแม้แต่ครั้งเดียว (นอกจากการ ฝึกอบรมทางการทหารขั้นพื้นฐานที่มอสโคว์) จะ ไม่สามารถนำพาการลุกขึ้นสู้ไปสู่ชัยชนะได้ ยิ่ง ถ้าเราคำนึงถึงความเป็นจริงที่ว่า แม้แต่ผู้ที่มี ประสบการณ์ทางทหาร เช่น ฮ่อ หลง, เฉิน ยี่, จู เต๋อ ก็ล้วนแต่เกือบเอาตัวไม่รอดทั้งนั้น²⁰ ความพ่ายแพ้ของเติ้งจึงไม่ใช่เรื่องแปลกอะไร โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อหลี่ ลี่ซานส่งเต้ตัง ทางมา ควบคุมให้เติ้ง เสียวมังโจมตีเมืองสำคัญตามมติ ของศูนย์กลางด้วยแล้ว ความหายนะก็ยิ่งมาถึง เร็วยิ่งขึ้น²¹ แต่ทั้งนี้มิใช่ว่าหากเติ้งปฏิบัติการ โดยไม่ถูกควบคุมจากศูนย์กลางแล้วจะสามารถ

หลีกเลี่ยงความพ่ายแพ้ได้ ยุทธการบ้านดอกเหมย ย่อมเป็นสิ่งยืนยันได้เป็นอย่างดี ในการรบที่บ้าน ดอกเหมย เติ้งสั่งทหารโจมตีข้าศึกโดยไม่รู้สภาพ ที่เป็นจริง ทำให้กองทัพแดงประสบความเสียหาย อย่างหนัก แกนนำของ พคจ. ในกองทัพได้รับ บาดเจ็บมากกว่าครึ่ง เหมามาเหลียวกล่าวว่า “ความสูญเสียที่ยุทธภูมิตบ้านดอกเหมยทำให้ กองทัพแดงที่ 7 วิฤติหนัก ทหารเหนื่อยล้า เสียขวัญ กำลังใจตกต่ำ ทั้งกองทัพเต็มไปด้วย ความหดหู่”²²

นอกจากความพ่ายแพื่อดังกล่าวแล้ว ในช่วง นี้ยังมีเหตุการณ์สำคัญอีกเหตุการณ์หนึ่งที่ถือว่าเป็น “จุดต่ำ” ในชีวิตของเติ้ง เรื่องมีอยู่ว่า เมื่อ เติ้งพ่ายแพ้เขาได้นำกำลังไปสมทบกับเหมาที่ เจียงซี ขณะที่เติ้งเดินทางกลับจากการติดต่อกับ กองกำลังของเหมาซึ่งเคลื่อนไหวอยู่บริเวณ จิงกังซาน เขาได้ยินเสียงปืนสู้รบของทหารแดง ซึ่งรอเขาอยู่ที่เมืองฉงยี เติ้งในฐานะผู้ชี้แนะการเมือง (political commissar) แทนที่จะรีบรุดไป ช่วยเหลือทหารของตน กลับเขียนจดหมายบอก ให้ทหารเหล่านั้นหาทางเดินทางไปยังจิงกังซาน เอง ส่วนตัวเขาได้เดินทางไปเซียงไฮ้ เนื่องจากการกระทำดังกล่าวทำให้เติ้งถูกสอบสวน ปรากฏว่าเขาไม่ถูกกล่าวโทษใดๆ²³ แต่ในงานเขียนชื่อ “ประวัติย่อของกองทัพแดงที่ 7” ซึ่งอำนวยการ

19. รายละเอียดดู Franz, *Deng Xiaoping*, pp. 77-88.

20. Ladany, *The Communist Party of China*, pp. 20-22, 29-30.

21. รายละเอียดดู Ibid, pp. 25-26 ; Evans, *Deng Xiaoping*, pp. 53-56.

หลี่ ลี่ซาน เข้ารับตำแหน่งผู้นำพรรคในต้นปี 1930 เขาเห็นว่าการปฏิวัติจีนจะเป็นจุดเริ่มต้นของการปฏิวัติโลก สถานการณ์ในจีนสุกงอมแล้วสำหรับการลุกฮือยึดอำนาจรัฐ หลี่ออกคำสั่งให้กองทัพแดงเข้ายึดเมืองสำคัญในภาคกลาง และภาคใต้ ผลก็คือกองทัพแดงประสบความพ่ายแพ้ในทุกท้องที่ สมาชิกพรรคลดจาก 190,000 คน เหลือเพียง 120,000 คน หลี่หมดอำนาจในเดือนกันยายน 1930 แนวทางหลี่ ลี่ซาน นี้ถือว่าเป็นแนวทางที่ตรงกันข้ามกับความคิด “ชนบทล้อมเมือง” ของเหมา.

22. เหมามา, *ปา่เต็งของฉิน*, น. 324-25.

23. Evans, *Deng Xiaoping*, p. 57.

เขียนโดยเจินยี่ที่เยนอันเมื่อปี 1942 กล่าวว่า “มันเป็นเรื่องที่ไม่เหมาะสมอย่างยิ่งที่เจิ้งปิ่น (ชื่อจัดตั้งของเจิ้งขณะเคลื่อนไหวที่กวางสี-ผู้เขียน) ละทิ้งกองทัพในยามหน้าสู้หน้าขวาน เช่นนั้น”²⁴ ในช่วงปฏิวัติวัฒนธรรม เรดการ์ด ได้หยิบยกเอาเหตุการณ์นี้มาโจมตีเจิ้งว่าหนีทัพ เพราะความขี้ขลาดตาขาว เอกสารของเรดการ์ด บรรยายว่า

“ที่ยอดเขาห่างจากเมืองฉงยี่ 10 กิโลเมตร ทันทีที่ได้ยินเสียงการต่อสู้ มือเท้าของเขาก็ เริ่มสั่นเทาและชืดเผือดด้วยความหวาดกลัว เขาวิ่งกระดาดออกมาจากกระเปาะและเขียน ว่า “ผมเพิ่งกลับจากเจียนบาและได้ยินเสียง การสู้รบอย่างดุเดือดแต่ไกล ผมคิดว่าพวก คุณคงถูกโจมตี และกำลังล่าถอย เนื่องจาก ผมติดตามพวกคุณไม่ทัน ขอให้พวกคุณ เดินทางไปจึงทางซานตามาล่าพิง และเข้า ร่วมกับกองทัพแดงที่นั่น” เพื่อหาข้ออ้าง สำหรับการหนีทัพ เขากล่าวเพิ่มเติมอีก ว่า “ผมจะถือโอกาสนี้ไปรายงานสภาพของ กองทัพแดงที่ 7 ต่อคณะกรรมการกลาง” ...โดยไม่ชักช้า เขาเดินทางสู่ช่องกึ่งที่สดสวย ทันที”²⁵

เลขาธิการพรรคเมืองยู่จินและการตกอับ ทางการเมืองครั้งแรก

เดือนสิงหาคม 1931 เจิ้งเดินทางออก

จากเชียงไฮ้อีกครั้ง คราวนี้เจิ้งได้รับมอบหมาย จากศูนย์กลางพรรคให้ไปดำรงตำแหน่ง เลขาธิการพรรคเมืองยู่จิน ยู่จินตั้งอยู่ใน มณฑลเจียงซีใกล้กับชายแดนฝูเจี้ยน ปี 1931 ได้มีการผนวกเขตฝูเจี้ยนตะวันตกเข้ากับยู่จิน ทำให้ฐานที่มั่นเขตยู่จินมีอาณาเขตครอบคลุมถึง 21 อำเภอ และมีประชากรถึง 2.5 ล้านคน ปี 1933 ศูนย์กลางพรรคย้ายจากเชียงไฮ้อมายังยู่จิน เมืองนี้จึงกลายเป็นเมืองหลวงของกองทัพแดง

เจิ้งเดินทางถึงยู่จินหลังจากเกิด “กรณี ฝูเจี้ยน” ได้ร่วมปีแล้ว กรณีดังกล่าวเป็นการ กวาดล้างสมาชิกพรรคครั้งใหญ่ของเหมา สาเหตุ ของความขัดแย้งที่นำไปสู่การกวาดล้างครั้งนั้น ยังเป็นปริศนาอยู่ แต่จากข้อมูลที่มีอยู่พอจะ ประมวลได้ว่าฐานที่มั่นในเขตฝูเจี้ยนตะวันตกนั้น บุกเบิกโดยสมาชิกพรรคกลุ่มหนึ่ง เมื่อเหมาและ จูเต๋อเคลื่อนกำลังเข้าไปยังเขตดังกล่าวในปี 1929 และ 1930 ได้เกิดความขัดแย้งกับสมาชิกกลุ่ม ดังกล่าว ซึ่งเหมาอ้างว่าเป็นผู้สนับสนุนแนวทาง หลัสี่ชาน ความขัดแย้งได้ขยายตัวเป็นการต่อสู้ กันด้วยกำลัง หลิว เต๋อเฉา ได้นำกำลังทหาร ของกองทัพแดงที่สามส่วนหนึ่งลุกฮือต่อต้าน เหมาในเดือนธันวาคม 1930 แต่ถูกเหมาปราบ ปราบลงอย่างรวดเร็ว²⁶ หลังจากนั้นเหมาได้ทำ การกวาดล้างผู้ต้องสงสัยว่าสนับสนุนการลุกฮือ ครั้งใหญ่

24. Yang, “The Making of a Pragmatic Communist,” ft31, p. 450.

25. Franz, Deng Xiaoping, pp. 88, 315. ข้อความดังกล่าว Franz อ้างมาจากหนังสือชื่อ Short History of the Seventh Corps. ซึ่งเขียนโดย Mo Wenhua ในปี 1964 คาดว่า Mo เป็นพวกของหลินเปียว เมื่อหนังสือเขาตีพิมพ์ก็ถูกตั้งและ เหยียดหยามถึงขั้นที่ Mo เองถูกปลดจากตำแหน่ง (เขาเป็นประธานของโรงเรียนการเมืองการทหารของกองทัพปลดแอก ประชาชน) แต่ได้คืนสู่อำนาจอีกครั้งโดยการช่วยเหลือของหลินเปียว ในปี 1966 เนื่องจาก Mo ไม่เคยร่วมงานกับเจิ้งใน กองทัพแดงที่ 7 ข้อมูลที่เขาเขียนได้มาจากการบอกเล่า งานเขียนของเขาจึงไม่น่าเชื่อถือนัก

26. Edgar Snow, Red Star Over China (Harmonsworth : Penguin Books, 1978), p. 205 ; Ladany, The Communist Party of China, p. 161.

แต่การควบคุมเขตผู้เจี้ยนไมใช่เรื่องง่ายสำหรับเหมา เพราะเขาไม่ได้เป็นผู้ก่อตั้งกองทัพและฐานที่มั่นในเขตนี้ (กองทหารประจำเขตนี้คือกองทัพแดงที่ 3 ทหารส่วนใหญ่มาจากกองทัพของหลี่ เหวินหลง และหลี่ เจาตู ส่วนฐานที่มั่นก่อตั้งโดยจาง ดิงเจิง, เต็ง จื่อฮุย, และหู ไปเต๋อ)²⁷ ถึงแม้ว่าสภาพการณ์ที่แท้จริงของการกวาดล้างครั้งนี้ยังคงคลุมเครืออยู่ จากคำให้สัมภาษณ์ของเหมา เราพอจะประเมินได้ว่าคงมีกองทหารสมาชิกพรรค และประชาชนในหลายท้องที่คัดค้านเหมา ทำให้พวกเขาต้องตกเป็นเป้าหมายของการกวาดล้างด้วย เหมากล่าวกับเอ็ดการ์ สโนว์ ว่า ผู้ที่ถูกปราบปรามในครั้งนั้น นอกจากกลุ่ม หลิว เต๋อเจาแล้ว (เหมาเรียกกลุ่มนี้ว่า Anti-Bolshevik faction) ยังมี “พวกปฏิภิกิริยาที่เอาการเอางาน กลุ่มอื่นๆ ภายในกองทัพแดง และเขตโซเวียต” ถูกปราบปรามด้วย²⁸

การกวาดล้างของเหมาเผชิญกับการต่อต้านชนิดตาต่อตา ฟันต่อฟัน ในเขตที่เหมายังไม่สามารถยึดอำนาจการนำได้ ฝ่ายตรงข้ามก็กำจัดผู้สนับสนุนเหมาเหมือนกัน เช่น จัปหลี่ หมิงยู่ย แม้ทัพกองทัพแดงที่ 7 นายทหารคู่ใจของเต็ง สมัยลุกขึ้นสู้ที่กวางสีประหารชีวิตในข้อหาปฏิภิกิริยา (ต่อมาเมื่อเหมายึดอำนาจในพรรคได้อย่างเด็ดขาด ในการประชุมสมัชชาครั้งที่ 7 ปี 1945 หลี่ หมิงยู่ยได้รับการยกย่องให้เป็นวีรชน)²⁹ เมื่อเต็งเดินทางมาถึงยู่จิน การต่อต้านเหมายังคงดำเนินไปอย่างเข้มข้น เหมาเหมาบรรยายสภาวะการณ์ดังกล่าวไว้ดังนี้

“...เขตปกครองสีแดงที่อยู่แนวหลังกลับถูกยึดครองโดยพวกปฏิภิกิริยาแกนนำปฏิวัติและมวลชนปฏิวัติหลายคนถูกลอบสังหาร เฉพาะที่บริเวณภูเขาซึ่งอยู่ตรงข้ามกับที่ว่าการอำเภอ ก็มีผู้คนที่สนับสนุนฝ่ายแดงถูกฆ่าตายมากกว่าร้อยคน มวลชนพากันเอาใจออกห่าง พคจ. แกนนำมีขวัญกำลังใจตกต่ำ ทุกทั้งอำเภอมีแต่ความหดหู่ท้อถอยเหงา”³⁰

เนื่องจากเผชิญการต่อต้านดังกล่าวทำให้การกวาดล้างของเหมาต้องยืดเยื้อออกไปถึง 14 เดือน จึงยุติลงได้ และขอบเขตการกวาดล้างก็ขยายครอบคลุมฐานที่มั่นส่วนกลาง (ผู้เจี้ยน-เจียงซี) ทั้งหมด ประมาณกันว่ามีสมาชิกพรรคทหารแดง และประชาชนตกเป็นเหยื่อของการกวาดล้างราว 4-5 พันคน มีผู้วิเคราะห์ว่าความเสียหายที่เกิดจากการกวาดล้างนี้เป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ พคจ. พ่ายแพ้ต่อเจียง ไคเช็ค ในปี 1934 จนต้องเดินทางไกล³¹

งานชิ้นแรกที่เต็งดำเนินการในฐานะเลขาธิการพรรคยู่จิน ก็คือ ยุติความเสียหายที่เกิดจากการกวาดล้างของเหมา เข้าใจว่าเต็งดำเนินการตามคำสั่งของศูนย์กลางซึ่งเห็นว่าการกวาดล้างของเหมารุนแรงเกินไป³² ในขณะนั้นมีผู้ถูกองค์การพรรคจับกุมคุมขังอย่างผิดๆ เป็นจำนวนมาก ภายหลังการสอบสวนหาข้อเท็จจริง เต็งสรุปว่าองค์การพรรคทำความผิดพลาดอย่างร้ายแรง การกวาดล้างในยู่จินจึงยุติลง³³

27. Snow, *Red Star Over China*, p. 197.

28. Ibid, p. 206.

29. เหมาเหมา, *ป่าแดงของฉัน*, น. 338.

30. เฟิ่งอ๋าง, น. 365.

31. Ladany, *The Communist Party of China*, pp. 34-160.

32. Evans, *Deng Xiaoping*, p. 63.

33. Franz, *Deng Xiaoping*, p. 90.

มีผู้เชื่อว่าการได้มาทำงานที่ยู่จีนทำให้เด็กมีโอกาสใกล้ชิดกับเหมาซึ่งส่งผลต่อความก้าวหน้าในการทำงานของเติ้งในเวลาต่อมา กล่าวคือ ในปี 1932 เหมาขัดแย้งกับตัวแทนโคมินเทิร์นและศูนย์กลางพรรคอย่างรุนแรง เติ้งในฐานะของกรรมการจังหวัดเซตเจียงซี เลือกสนับสนุนเหมา ยังผลให้เขาต้องถูกปลดจากตำแหน่ง นับเป็นการ “ตกอับ” ทางการเมืองครั้งแรกของเติ้ง เหมาไม่เคยล้มการสนับสนุนของเติ้งในครั้งนั้น และเมื่อเขากลายเป็นผู้นำสูงสุดของพรรค เขาได้ให้ความช่วยเหลือแก่เติ้งเสมอมา³⁴ ลูกสาวเติ้งอ้างว่าการที่เติ้งสนับสนุนเหมาในครั้งนั้น แม้เวลาล่วงเลยไปถึง 40 ปี เหมาก็ยังจดจำ และใช้เป็นเหตุผลในการช่วยให้เติ้งกลับสู่อำนาจอีกครั้งในปี 1973³⁵

ความสัมพันธ์ระหว่างเติ้งกับเหมาที่กล่าวมานี้จะเป็นจริงแค่ไหนยังเป็นที่สงสัยกันอยู่ เนื่องจากเติ้ง “ตกอับ” ในข้อหาสนับสนุน “แนวทางหลั หมิง” ไม่ใช่สนับสนุนเหมา หลั หมิงเป็นเลขาธิการพรรคเซตเจียงระหว่างเดือนมีนาคม 1932 ถึงมกราคม 1933 เขาถูกกล่าวหาว่าคัดค้านแนวทางการทหารของพรรค ทั้งที่ในความเป็นจริงแล้วหลัเพียงแต่เห็นว่า ข้อเรียกร้องของศูนย์กลางไม่สอดคล้องกับสภาพของผู้เจี้ยน และต้องการจะใช้ยุทธศาสตร์การทหารที่ยืดหยุ่นเหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่นเท่านั้น มีผู้สรุปว่า การคัดค้าน “แนวทางหลั หมิง” แท้จริงแล้วมีจุดมุ่งหมายโจมตีเหมา ดังนั้นสาเหตุที่แท้จริงของ “การตกอับ” ของเติ้งจึงเกิดจากการที่เขาสนับสนุนแนวทางของเหมาใน

การคัดค้านแนวทางการทหารของศูนย์กลาง แต่ปัญหามีอยู่ว่าไม่ปรากฏว่าหลัมีความใกล้ชิดกับเหมาแต่อย่างใด³⁶ ด้วยเหตุนี้จึงไม่สามารถจะสรุปได้ว่าการที่เติ้งสนับสนุนหลั ก็คือการสนับสนุนเหมา

หากเราตัดประเด็นความสัมพันธ์กับเหมาออกไป ผู้เขียนเห็นว่า สิ่งที่น่าสนใจเกี่ยวกับเติ้งในช่วงนี้ก็คือ เขาเริ่มมีความสงกอมทางการเมือง การสนับสนุน “แนวทางหลั หมิง” แสดงให้เห็นว่าเติ้งตระหนักถึงลักษณะเฉพาะของการปฏิวัติจีน โดยเฉพาะการใช้สงครามจรรยาเพื่อเอาชนะศัตรู ซึ่งมีประโยชน์มากต่อการปฏิบัติหน้าที่ของเขา ระหว่างสงครามต่อต้านญี่ปุ่นและสงครามปลดปล่อยประเทศ

เดินทางทั่วโลก

เมื่อถูกถามว่าตอนเริ่มออกเดินทางทั่วโลกในปลายปี 1934 นั้น เขาทำหน้าที่อะไร เติ้งตอบอย่างตรงไปตรงมาว่า “เดินตามไป”³⁷ ซึ่งก็เป็นความจริงว่าตลอดช่วงเดินทางทั่วโลกอันเป็นช่วงความเป็นความตายของการปฏิวัติจีน เติ้งแทบจะไม่มีบทบาทอะไรเลย เมื่อเริ่มเดินทางทั่วโลกเขาเป็นบรรณาธิการวารสารดาวแดง ต่อมาในการประชุมจุนอี้ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นเลขานุการศูนย์กลางพรรคทำหน้าที่จดบันทึกการประชุม

ระหว่างเดินทางทั่วโลก พคจ. ได้จัดประชุมกรรมการเมืองขยายวงขึ้นเมื่อวันที่ 15-17 มกราคม 1935 ที่เมืองจุนอี้ เมืองโบราณของมณฑลกุ้ยโจว พคจ. ถือว่าการประชุมครั้งนั้นมี

34. Shambaugh, “Deng Xiaoping”, p. 464.

35. เหมาเหมา, ป่าแดงของฉัน, น. 398.

36. Benjamin Yang, From Revolution to Politics (Colorado : West view Press, 1990), pp. 71-72 ; Ladany, The Communist Party of China, p. 37.

37. เหมาเหมา, ป่าแดงของฉัน, น. 447.

ความสำคัญอย่างยิ่งยวด เพราะมันได้สถาปนา
การนำของเหมาขึ้นมา เมื่อเหมานำการปฏิวัติ
พลจ. ก็ก้าวจาก “ความล้าหลังสู่เส้นทางแห่ง
ชัยชนะ”³⁸ ด้วยเหตุที่การประชุมจุนยี่มีความ
สำคัญเช่นนี้แหละ นักประวัติศาสตร์ของทางการ
จีนจึงพยายามที่จะเปลี่ยนฐานะของเติ้งจาก
“เสมียน” บันทึกรการประชุมเป็น “กรรมการ
พรรค” ซึ่งเข้าได้เที่ยงกำหนดอนาคตของการ
ปฏิวัติ ทั้งๆ ที่ในการประชุมครั้งนั้น นอกจาก
สมาชิกกรรมการเมืองแล้วก็มีเพียงผู้นำทางทหาร
ที่สำคัญๆ เท่านั้นที่ได้รับเชิญให้เข้าร่วมประชุม
เติ้งซึ่งในขณะนั้นไม่ได้เป็นทั้งสมาชิกกรรมการเมือง
และไม่ได้ตำแหน่งทางทหารใดๆ ย่อมไม่มี
คุณสมบัติในการเป็นผู้แทนเข้าร่วมการประชุม
ดังกล่าว³⁹ ในการให้สัมภาษณ์เอ็ดการ์ สโนว์
เมื่อปี 1936 เหมาได้รับข้อผู้ที่มิชอบพาทสำคัญ
ในการเดินทัพทางไกลรวม 18 คน ปรากฏไม่มี
ชื่อของเติ้งรวมอยู่ด้วย⁴⁰

ผู้ชี้แนะการเมืองกองพล 129

ถึงแม้ว่าในช่วงเดินทัพทางไกลเติ้งจะไม่
ได้ดำรงตำแหน่งสำคัญ แต่เมื่อญี่ปุ่นรุกรานจีนใน
ปี 1937 ฐานะทางการเมืองของเขาก็เริ่ม

เปลี่ยนแปลง เติ้งซึ่งทำงานโฆษณาของฝ่าย
การเมืองในกองทัพตั้งแต่ต้นปี 1935 ได้รับการ
แต่งตั้งให้เป็นรองหัวหน้าฝ่ายการเมือง (deputy
director of the political department) ของ
กองทัพลู่ที่ 8 และต่อมาก็ได้ย้ายไปเป็นผู้ชี้แนะ
การเมืองของกองพล 129 การดำรงตำแหน่งครั้ง
นี้นับเป็นการก้าวขึ้นกุ่มอำนาจครั้งสำคัญของเติ้ง
เพราะกองทัพลู่ที่ 8 นั้นประกอบด้วย 3 กองพล
คือ 115, 120 และ 129 นี่ก็เท่ากับว่าเขาเป็น
ผู้คุมกำลังถึง 1 ใน 3 ของกองทัพเลยทีเดียว⁴¹

ที่กองพล 129 นี้เติ้งได้ร่วมงานกับหลิว ป๋อ
เจิงเป็นครั้งแรก ถึงแม้ว่าทั้งคู่จะมีท่วงทำนอง
การทำงานที่ตรงกันข้าม แต่ก็สามารถร่วมงาน
กันได้เป็นอย่างดี (โจว เอินหลาย กล่าวว่เติ้ง
ทำเรื่องยากให้เป็นเรื่องง่าย ขณะที่หลิวทำเรื่อง
ง่ายให้เป็นเรื่องยาก)⁴² ทำให้กองพล 129
ประสบความสำเร็จมากมายทั้งด้านการสู้รบ และ
การขยายเขตปลดปล่อย ด้วยผลงานอันเยี่ยม
ยอด กองทัพ “หลิว-เติ้ง” ได้กลายเป็นส่วน
สำคัญในประวัติศาสตร์ของพลจ.⁴³

จนกระทั่งถึงปี 1942 หน้าที่หลักของเติ้งคือ
ประสานการเคลื่อนไหวของกองพล 129 กับกอง
ทหารท้องถิ่น หน่วยจรรยา และทหารบ้าน ด้วย

38. เหมาเหมา, ป่าแดงของจีน, น. 440. ความเชื่อดังกล่าวขัดแย้งกับบันทึกของเงิน หยุน ซึ่งถูกค้นพบเมื่อปี 1982 ใน
บันทึกชิ้นนั้นเงินระบุว่าในการประชุมจุนยี่ไม่มีการเปลี่ยนตัวผู้นำแต่อย่างใด. ดู Ladany, *The Communist party of
China*, pp. 40-41.

39. Yang, *From Revolution to Politics*, pp. 107-10.

40. Snow, *Red Star Over China*, pp. 510-11. ในจำนวน 18 คนนั้น นอกจากจะมีชื่อ จู เต๋อ, โจว เอินหลาย, เฝิง เต๋อหวย,
เงิน หยุน และเฮ้อ หลง แล้ว ยังมีผู้ที่เหมาประณามว่าเป็นพวกฉวยโอกาส 2 คน คือ หวัง หมิง และจาง กว๋อเทา.

41. Yang, “The Making of a Pragmatic Communist,” pp. 451-52. ผู้ชี้แนะการเมืองถือว่าเป็นผู้คุมกำลังได้
เนื่องจากผู้ชี้แนะการเมืองจะมีตำแหน่งภายในพรรคสูงกว่าผู้บัญชาการ (Commander) ผู้ชี้แนะการเมืองสามารถที่จะออก
คำสั่งหรือคำชี้แนะได้ด้วยตนเอง แต่คำสั่งของผู้บัญชาการจะใช้ได้ก็ต่อเมื่อมีลายเซ็นของผู้ชี้แนะการเมืองด้วย ยกเว้น
ภายในสมรภูมิตานั้นที่ผู้บัญชาการสามารถออกคำสั่งได้ด้วยตนเอง ดู Evans, *Deng Xiaoping*, p. 79.

42. Lucian w. Pye, “An Introductory Profile : Deng Xiaoping and China’s Political Culture,” *China Quarterly*,
September 1993, p. 436.

43. Shambaugh, “Deng Xiaoping,” p. 465.

ท่วงทำนองที่ยืดหยุ่น หวังผลการปฏิบัติ ทำให้
เติ้งเป็นที่ยอมรับทั้งด้านการเมืองและการทหาร
หลิวจะขอความเห็นจากเติ้งเสมอเมื่อจะปฏิบัติ
การทางทหาร⁴⁴ จากผลงานที่สร้างไว้ที่กองพล
129 นี้แหละที่ทำให้เติ้งได้รับเลือกให้ดำรง
ตำแหน่งกรรมการกลางของ พคจ. เป็นครั้งแรก
ในที่ประชุมสมัชชา ครั้งที่ 7 ของพรรค ปี 1945
เดือนสิงหาคม 1947 “หลิว-เติ้ง” ได้นำกำลัง
ขยายเขตการเคลื่อนไหวลึกเข้าไปในเขตการ
ปกครองของก๊กมินตั๋ง การเคลื่อนไหวครั้งนี้มีนัย
สำคัญทางยุทธศาสตร์อย่างมาก เนื่องจากมัน
ทำให้ พคจ. พลิกสถานะจากรับเป็นรุกใน
สงครามปลดปล่อย

ปี 1948 สงครามได้ก้าวเข้าสู่ขั้นสุดท้าย
พคจ. ได้ทำการปรับปรุงกองทัพใหม่ กำลังทหาร
ทั้งหมดถูกแบ่งเป็น 4 กองทัพสนาม กองพล 129
ได้กลายเป็นกองทัพสนามที่ 2 รับผิดชอบในเขต
ที่ราบภาคกลาง (กองทัพสนามที่ 1 ของเผิง เต๋อ
หวาย รับผิดชอบภาคตะวันตกเฉียงเหนือ กอง
ทัพสนามที่ 3 ของเฉินอี้รับผิดชอบภาคตะวันออก
และกองทัพสนามที่ 4 ของหลินเปียว รับผิดชอบ
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) เพื่อเผด็จศึกก๊กมินตั๋ง
พคจ. ได้เปิดยุทธการใหญ่ 3 ยุทธการ (เหลียวเส้น
หวายไห่ ผิงจิน) เติ้งได้รับแต่งตั้งให้เป็นเลขาธิการ
ของคณะกรรมการบัญชาการสูงสุดส่วนหน้า
โดยมีหลิว ป้อฉิง, เฉิน ยี่, ถาน เจิ้นหลิน และซู จู
เป็นกรรมการรับผิดชอบ ยุทธการหวายไห่ปรากฏ
ว่าการปฏิบัติการประสบความสำเร็จอย่างด
งาม กองทัพสนามที่ 2 และ 3 สามารถทำลาย
กำลังก๊กมินตั๋งได้ถึง 550,000 คน ต่อมาคณะ
กรรมการชุดนี้ได้้นำกำลังเข้ายึดกรุงนานกิง

เมืองหลวงของก๊กมินตั๋งในเดือนเมษายน 1949⁴⁵
หลังจากนั้นก็ปลดปล่อย เชียงไฮ่ได้ในเดือน
พฤษภาคมของปีเดียวกัน เดือนสิงหาคม 1950
“หลิว-เติ้ง” ได้นำทัพไปปลดปล่อยทิเบต⁴⁶
ทำให้แผ่นดินใหญ่ตกอยู่ ภายใต้การครอบครอง
ของ พคจ. โดยสมบูรณ์

จะเห็นได้ว่าในช่วงตั้งแต่สงครามต่อต้าน
ญี่ปุ่นถึงการปลดปล่อยประเทศ เติ้งมีผลงาน
มากมาย และผลงานเหล่านี้ทำให้เขาก้าวขึ้นสู่
กลุ่มผู้นำของพรรคได้อย่างเต็มภาคภูมิ ถ้าหาก
เราจะค้นหาความผิดปกติในการเลื่อนตำแหน่งของ
เติ้งในช่วงนี้แล้วจะเห็นได้ว่ามีเพียงครั้งเดียวที่
ถือได้ว่า “ก้าวหน้าเร็วผิดปกติ” คือการที่เขาได้
รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้ชี้แนะการเมืองของ
กองพล 129 ทั้งนี้เพราะผู้จะดำรงตำแหน่ง
สำคัญเช่นนี้ น่าจะเป็นผู้นำระดับสูงของพรรค
ซึ่งเติ้งไม่มีคุณสมบัติเช่นนั้น เหตุผลของการ
แต่งตั้งอาจเกิดจากการขาดแคลนผู้ปฏิบัติงาน
เนื่องจากพรรคประสบความเสียหายอย่างหนัก
ระหว่างการเดินทัพทางไกล หรืออาจเป็นเพราะ
ความต้องการส่งคนของตนไปควบคุมกองพล 129
ซึ่งเดิมที่อยู่ภายใต้การควบคุมของจาง กว๋อเทา
คู่ปรับคนสำคัญของเหมา⁴⁷ ถึงอย่างไรก็ตามถ้า
หากเติ้งเป็น “เด็กเล่น” จริง เหตุการณ์ภายหลัง
ก็ได้พิสูจน์ให้เห็นแล้วว่าเขาเป็น “เด็กเล่น” ที่
ใช้ได้ทีเดียว

คัดค้านลัทธิบูชาเหมา

ภายหลังการสถาปนาสาธารณรัฐประชาชน
จีนแบ่งการปกครองออกเป็น 6 เขต เติ้งได้รับ
การแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งเลขาธิการกรมซีหนาน

44. June Teufel Dreyer, “Deng Xiaoping : The Soldier”, *China Quarterly*, September 1993, p. 537.

45. Yang, “The Making of a Pragmatic Communist,” pp. 454-55.

46. เหมาเหมา, ป่าแดงของฉัน, น. 783 794.

47. Yang, “The Making of a Pragmatic Communist,” p. 452.

รับผิดชอบบริหารการปกครองเขตตะวันตกเฉียงใต้ ปี 1952 โจวเหินหลาย ได้เรียกตัวไปช่วยงานในตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี⁴⁸ นับเป็นผู้มีส่วนภูมิภาคคนแรกที่ได้เลื่อนตำแหน่งไปทำงานที่ปักกิ่ง หลังจากนั้นเขาก็ประสบความสำเร็จในการงานอย่างรวดเร็ว ปลายปี 1953 ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีกระทรวงการคลัง พอกลางปี 1954 ก็ได้รับตำแหน่งหัวหน้าสำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการกลางพรรค ในการประชุมสมัชชาพรรคครั้งที่ 8 เมื่อปี 1956 เติ้งได้รับเลือกเป็นกรรมการประจำกรมการเมือง และเลขาธิการใหญ่ของพรรค⁴⁹

เมื่อเดินทางเข้าสู่ปักกิ่งนั้น เป็นช่วงที่เกียรติภูมิของเหมาถึงจุดสุดยอด เหมาได้รับการยกย่องดุจเทพเจ้า มีบาร์มีเหนือธรรมชาติทั้งปวง หนังสือพิมพ์เลี่ยนหยางรายวันได้เขียนสดุดีว่า “ประธานเหมาดียิ่งกว่าดวงตะวันแดง” และ “ความเมตตากรุณาของประธานเหมายิ่งใหญ่ยิ่งกว่าสวรรค์”⁵⁰ ภายในพรรคเหมาวางตนอยู่เหนือผู้นำพรรคคนอื่นๆ เขาออกคำสั่งให้คณะกรรมการกลางต้องขออนุมัติจากเขาก่อนที่จะออกคำสั่งหรือดำเนินการใดๆ⁵¹ พฤติกรรมดังกล่าวของเหมาก่อให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์ภายในพรรคอย่างกว้างขวาง แม้ว่าจะไม่มีใครกล้าที่จะวิจารณ์เหมาตรงๆ ก็ตาม

ความจริงแล้วการวิจารณ์ลัทธิบูชาตัวบุคคลได้เริ่มขึ้นตั้งแต่หลังการปลดปล่อยได้ไม่นาน วารสารทางทฤษฎีของพรรคชื่อ Xuexi ฉบับเดือนธันวาคม 1949 ได้ตีพิมพ์บทความวิจารณ์คำขวัญ “ประธานเหมาจงเจริญ” อ้ายมู่เจ้าของบทความดังกล่าวแสดงความเห็นว่า “ประวัติศาสตร์ไม่ได้สร้างโดยประธานเหมา” และ “ประธานเหมาก็ไม่ได้ชนะสงครามด้วยตนเอง ดังนั้นทำไมเราต้องเปล่งคำขวัญจงเจริญด้วย?”⁵²

การเน้นถึงความสำคัญของ “การนำรวมหมู่” ของผู้นำสหภาพโซเวียตภายหลังการเสียชีวิตของสตาลินในปี 1953 ส่งผลให้การคัดค้านลัทธิบูชาบุคคลภายใน พคจ. ทวีความเข้มข้นยิ่งขึ้น ในปลายปีดังกล่าว จู เต๋อ ผู้บัญชาการกองทัพลดแอกประชาชนจีนได้เสนอให้มีการผลัดเปลี่ยนกันเป็นประธานพรรค⁵³ ที่ประชุมคณะกรรมการกลางพรรคซึ่งจัดขึ้นเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 1954 ได้แสดงความสนับสนุน “การนำรวมหมู่” อย่างแข็งขันที่สุด นับตั้งแต่ปี 1948 เป็นต้นมา โดยได้เรียกร้องให้ “เชิดชูเกียรติภูมิของคณะกรรมการกลาง” และประณามการตั้งตัวเป็นเสมือน “อาณาจักรอิสระภายในพรรค”⁵⁴

การคัดค้านลัทธิบูชาบุคคลภายใน พคจ. ได้ขึ้นถึงจุดสุดยอด เมื่อครุสชอฟประณามความเป็นเผด็จการและลัทธิบูชาตัวบุคคลของสตาลินในที่ประชุมสมัชชาครั้งที่ 20 ของพรรคคอมมิวนิสต์

48. Dreyer, “Deng Xiaoping”, p. 538.

49. Barry Naughton, “Deng Xiaoping : The Economist”, China Quaterly, September 1993, pp. 492-93 ; เหมาเหมา ป่าแดงของจีน, น. 808-09.

50. Lawrence R. Sullivan, “Leadership and Authority in the Chinese Communist Party : Perspectives from the 1950s”, Pacific Affairs, winter 1986-7, p. 611.

51. Evans, Deng Xiaoping, pp. 117-18.

52. Sullivan, “Leadership and Authority”, pp. 613-14.

53. Ibid, p. 619.

54. Ibid, p. 617.

สหภาพโซเวียต ซึ่งจัดขึ้นเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 1956 เติ้งและจู เต๋อ เป็นตัวแทนของ พคจ. เข้าร่วมประชุมในครั้งนั้น หลังจากเดินทางกลับได้จึ้ได้รายงานเรื่องดังกล่าวต่อกรรมการเมือง ก่อให้เกิดการโต้แย้งภายในหมู่ผู้นำ เฝิง เต๋อหวาย และเติ้งเหินด้วยกับครุสชอฟ ส่วนเหมาและผู้นำอีกบางส่วนไม่เห็นด้วย หลังจากนั้น 6 เดือนเมื่อ พคจ. จัดประชุมสมัชชาครั้งที่ 8 ของพรรคตั้งในฐานะเลขาธิการใหญ่ได้นำเสนอระเบียบการพรรคฉบับใหม่ ระเบียบการฉบับนี้เป็นผลงานร่วมกันของนักปฏิวัติอาวุโส (old guard) ซึ่งนอกจากเติ้งแล้วที่สำคัญ ได้แก่ หลิว เซาฉี, โจว เอ็นหลาย, เฉิน หยุน และเฝิง เต๋อหวาย ประเด็นสำคัญของระเบียบการพรรคฉบับใหม่คือการคัดค้านลัทธิบูชาบุคคลโดยมีการลดการยกย่องเชิดชูเหมาด้วยการตัดข้อความว่า “ความคิดเหมา เจ๋อตุง คือแนวทางทั่วไปในการทำงานของพรรค” และ “การศึกษาความคิดเหมา เจ๋อตุงเป็นภาระหน้าที่ของสมาชิกพรรคทุกคน” ออกจากระเบียบการพรรคตามข้อเสนอของเฝิงเต๋อหวาย⁵⁵

พร้อมกันนี้อำนาจของเหมา ภายในพรรคก็ถูกลดทอนลงเช่นกับระเบียบการพรรคฉบับปี 1945 กำหนดว่าประธานคณะกรรมการกลางเป็นประธานของกรรมการเมืองและประธานของสำนักเลขาธิการ ซึ่งเท่ากับเป็นการให้อำนาจแก่เหมาโดยไม่มีขอบเขตจำกัด แต่ตามระเบียบการพรรคฉบับที่ร่างโดยเติ้งนี้ เหมาในฐานะประธานพรรค ไม่ได้เป็นสมาชิกของสำนักเลขาธิการหน่วยงานนี้อยู่ภายใต้การควบคุมของเลขาธิการใหญ่ ซึ่งก็ได้แก่เติ้งนั่นเอง นอกจากนี้ระเบียบการฉบับใหม่ ยังกำหนดให้จัดตั้งคณะ

กรรมการประจำกรมการเมืองขึ้นมาทำหน้าที่กำหนดนโยบายระดับสูงของพรรค สมาชิกของคณะกรรมการชุดนี้ประกอบด้วยประธานพรรค รองประธานพรรค (ซึ่งเลือกตั้งในสมัชชานี้ เป็นครั้งแรกมีจำนวนทั้งสิ้น 4 คน ได้แก่ หลิว เซาฉี, โจว เอ็นหลาย, จู เต๋อ และเฉิน หยุน) และเลขาธิการใหญ่ ในกรณีนี้ก็เช่นกัน เหมาไม่ได้มีอำนาจมากกว่าคนอื่น กรรมการทุกคนมีฐานะเท่าเทียมกัน จะเห็นได้ว่าตามระเบียบการพรรค “ฉบับเติ้ง” นี้ ถึงแม้เหมายังคงมีฐานะเป็นประธานพรรค แต่อำนาจของเขานั้นถูกลดทอนลงเป็นอย่างมาก เพราะอำนาจบริหารงานในหน่วยงานต่างๆ ซึ่งเดิมเป็นของเขานั้นถูกโอนถ่ายไปยังผู้นำคนอื่น ๆ ของพรรค

นอกจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวแล้ว สิ่งที่กระทบความรู้สึกของเหมามากที่สุดก็คือการกำหนดว่า “เมื่อเห็นว่าจำเป็นคณะกรรมการกลางอาจจะมีประธานกิตติมศักดิ์ (Honorary Chiaman)”⁵⁶ นี่เท่ากับเป็นการถอดถอนอำนาจของเหมาอย่างสิ้นเชิงนั่นเอง ซึ่งเป็นที่แน่นอนว่าคนอย่างเหมาไม่มีวันยอมอย่างเด็ดขาด การกระทำของเติ้งครั้งนี้ถูกเหมา “ขึ้นบัญชีแค้น” ไว้เรียบร้อย อีกสิบปีให้หลัง ระหว่างการปฏิวัติวัฒนธรรม พวกเรดการ์ดได้หยิบยกเอากรณีนี้มาโจมตีว่า การคัดค้านลัทธิบูชาตัวบุคคลในสมัชชาครั้งที่ 8 ของเติ้งก็คือ การคัดค้านเหมานั่นเอง⁵⁷

ยุทธศาสตร์การพัฒนา

ปัญหายุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศก็เป็นอีกประเด็นหนึ่งที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างเหมา กับผู้นำคนอื่นของพรรค ภายหลังจากปลดปล่อยผู้นำจีน ต่างก็เห็นพ้อง

55. Franz, *Deng Xiaoping*, pp. 142-43.

56. Ladany, *The Communist Party of China*, pp. 214-17.

57. Ibid, p. 217.

ต้องกันว่าจีนยังไม่พร้อมที่จะนำเอาระบบเศรษฐกิจสังคมนิยมมาใช้ จึงได้นำเอาระบบเศรษฐกิจแบบผสม (จีนเรียกว่าระบบเศรษฐกิจประชาธิปไตยแผนใหม่) มาใช้แทน ภายใต้ระบบเศรษฐกิจชนิดนี้รัฐอนุญาตให้เอกชนเป็นเจ้าของโรงงาน ร้านค้า และที่ดินได้ แม้ว่าระบบเศรษฐกิจแบบผสมจะทำให้เศรษฐกิจจีนขยายตัวไปอย่างน่าพอใจก็ตาม แต่ก็เป็นไปได้ที่จะใช้ระบบเศรษฐกิจแบบนี้ตลอดไปเพราะเป้าหมายของพรรคคือ การสร้างสังคมนิยมปัญหาที่อยู่ว่า จะต้องใช้เวลากี่นานเท่าใดจีนจึงพร้อมสำหรับการสร้างสรรค์สังคมนิยม?

ในปี 1953 เหมาเห็นว่าจีนนั้นพร้อมแล้วสำหรับการก้าวไปสู่สังคมนิยม ส่วนผู้นำคนอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หลิว เซาฉี และโจว เอินหลาย ต่างก็เห็นว่าจีนควรจะใช้ระบบเศรษฐกิจแบบผสมต่อไปอีกเป็นเวลายาวนาน ในที่ประชุมสมัชชาพรรคครั้งที่ 8 ความคิดของเหมาถูกวิจารณ์ว่าเป็นความคิดแบบ “เสี่ยงภัย” การเน้นพัฒนาอุตสาหกรรมอย่างรวดเร็วจะก่อให้เกิดความตึงเครียด (tension) ในระบบเศรษฐกิจ ก่อให้เกิดการสูญเปล่าและทำลายความสมดุลของการพัฒนา ภาคเกษตรกรรมไม่สามารถจะสนองความต้องการของภาคอุตสาหกรรมได้

ตามระเบียบการพรรค มติของสมัชชาเป็นสิ่งที่สมาชิกพรรคต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด แต่สำหรับเหมา มติใดที่ขัดแย้งกับความคิดของเขาแล้ว ไม่เพียงแต่เป็นมติที่ผิดพลาดเท่านั้น หากยังเป็นสิ่งที่ต้องหาทางเปลี่ยนแปลงให้ได้ แม้จะด้วยวิธีที่ผิดระเบียบ

การพรรคก็ตาม ต้นปี 1958 เขาหาเสียงสนับสนุนจากผู้นำพรรคในภูมิภาคโดยจัดการประชุมที่หนานหนิงและเฉิงตู โจมตีมติปี 1956 ว่าเป็นมติที่ต่อต้านลัทธิมาร์กซ์ เมื่อได้เสียงสนับสนุนมากพอแล้ว เขาก็จัดการประชุมสมัชชาพรรคครั้งที่ 8 สมัยที่ 2 ขึ้นในเดือนพฤษภาคม ปีเดียวกัน (สมัชชาสมัยที่ 2 เป็นสิ่งที่ไม่เคยมีการจัดมาก่อน) ที่ประชุมได้ประณามมติปี 1956 และสนับสนุนการพัฒนาอย่างรวดเร็วของเหมา (แข่งหน้าอังกฤษภายใน 15 ปี)⁵⁸

นโยบายดังกล่าวของเหมารู้จักกันดีในนาม “การก้าวกระโดดใหญ่” (“Great Leap Forward”) มีการกระตุ้นการผลิตโดยการก่อตั้งคอมมูนและเตาถลุงเหล็กทั่วประเทศ ผลจากนโยบายแบบเพื่อฝันของเหมาก็คือ จีนประสบภัยความอดอยากครั้งร้ายแรงที่สุดของโลกในศตวรรษที่ 20 ในบางท้องที่ขาดแคลนหนัก ถึงกับต้องกินเนื้อคนเพื่อประทังชีวิต ในปี 1980 หนังสือพิมพ์ พีเพิลส์เดลี รายงานว่า มีผู้ได้รับผลกระทบจากหายนะภัยครั้งนั้นถึง 100 ล้านคน⁵⁹

ความล้มเหลวของนโยบาย “ก้าวกระโดดใหญ่” ทำให้เหมาลาออกจากตำแหน่งประธานาธิบดี ถอยไปอยู่ใน “แนวที่สอง” ในเดือนธันวาคม 1958 แต่ง เสี่ยวผิง, หลิว เซาฉี, โจว เอินหลาย, ปอ อี้ปอ, เฝิง เจิ้น, หลี่ ฟูซุน, หลี่ เชียนเนียน, โจว หยาง และหลู ดิงยี่ ได้ร่วมกันดูแลงานของพรรคและรัฐบาลแทน⁶⁰ แต่งได้ร่วมกับหลิว เซาฉี, โจว เอินหลาย และเฉินหยุน ดำเนินการฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศ⁶¹ ในช่วงนี้แต่งได้เสนอแนวคิดที่มีความสำคัญหลายประการ ซึ่งได้

58. สรุปรจาก Ibid, pp. 242-44. ; Evans, *Deng Xiaoping*, pp. 120-23.

59. รายละเอียดดู Ladany, *The Communist Party of China*, pp. 244-63.

60. Shambaugh, “Deng Xiaoping”, p. 477.

61. Evans, *Deng Xiaoping*, p. 162.

กลายเป็นพื้นฐานของการปฏิรูปเศรษฐกิจจีนในปัจจุบัน และแนวคิดเหล่านี้ล้วนแต่สวนทางกับความคิดของเหมาโดยสิ้นเชิง

ประการแรก ในขณะที่เหมาเรียกร้องว่า “อย่าลืมการต่อสู้ทางชนชั้น” เติ้งกลับเห็นว่า จีนกำลังพัฒนาไปสู่สังคมที่ไร้ชนชั้น ดังนั้น ภาระหน้าที่หลักของพรรค จึงมิใช่การต่อสู้กับศัตรูทางชนชั้น หากแต่ต้องเร่งพัฒนาพลังการผลิตเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน⁶²

ประการที่สอง เหมาเห็นว่าเศรษฐกิจสังคมนิยมต้องดำเนินไปภายใต้ความสัมพันธ์การผลิตแบบสังคมนิยม ซึ่งได้แก่ ระบบกรรมสิทธิ์ของรัฐและกรรมสิทธิ์รวมหมู่ การได้ค่าตอบแทนเท่ากัน และการทำงานโดยไม่ใช้การกระตุ้นทางวัตถุ (non-material incentive) คำขวัญของเหมาในช่วง “การก้าวกระโดดใหญ่” และการปฏิวัติวัฒนธรรมคือ “ถือการเมืองเป็นจอมทัพ” แต่สำหรับเติ้งแล้ว เขายึดถือสุภาษิตเสฉวนที่ว่า “แมวไม่ว่าจะสีดำหรือสีขาวก็เป็นแมวที่ดี ตราบใดที่มันยังจับหนูได้” อะไรที่ทำให้เศรษฐกิจพัฒนาได้ใช้ได้นั้น⁶³

ประการที่สาม เหมาเน้นการพัฒนาแบบพึ่งตนเอง ในขณะที่เติ้งมองเห็นประโยชน์ของการนำเข้าเทคโนโลยีจากต่างประเทศ⁶⁴

ประการที่สี่ เหมานิยมแก้ปัญหาโดยการปลุกระดมมวลชน แต่เติ้งกลับเห็นว่า วิธีการดังกล่าวนอกจากจะไม่มีประสิทธิภาพแล้วยังก่อให้เกิดความวุ่นวายอีกด้วย เติ้งชอบการแก้ปัญหาโดยอาศัยระบบราชการ ดำเนินการตามคำสั่งอย่างมีระเบียบ⁶⁵

เนื่องจากความแตกต่างดังกล่าวนี้ และบทบาทของเติ้งในการจัดการกับลัทธิบูชาตัวบุคคลที่เราได้กล่าวไปแล้วนั้น เป็นสาเหตุทำให้เติ้งถูกเหมาเล่นงาน ระหว่างการปฏิวัติวัฒนธรรม เขาถูกประณามว่าเป็น “หัวโจกทุนนิยมหมายเลข 2” และถูกปลดออกจากภาระหน้าที่การงานทุกตำแหน่ง

ความขัดแย้งภายในพรรคกับชีวิตทางการเมืองของเติ้ง

เป็นที่ทราบกันดีว่าการ “ตกอับ” ในปี 1966 ไม่ใช่การ “ตกอับ” ครั้งสุดท้ายของเติ้ง ภายหลังจากที่เขาถูกลดตำแหน่งอีกครั้งในปี 1973 ก็ต้อง “ตกอับ” อีกครั้งในปี 1976 แต่ก็สามารถ “คัมแบ็ค” ได้อีกครั้งในปี 1977 พร้อมด้วยอำนาจที่มากขึ้นกว่าเดิม ประเด็นที่เราสนใจในที่นี้ก็คือ อะไรคือเงื่อนไขที่อยู่เบื้องหลังของการคืนสู่อำนาจของเติ้ง?

การจะทำความเข้าใจปัญหานี้ได้อย่างถูกต้องนั้น เรามีความจำเป็นที่ต้องศึกษาถึงความขัดแย้งและดุลกำลังของกลุ่มต่าง ๆ ภายใน พคจ. ทั้งนี้เพราะหากเราอธิบายการคืนสู่อำนาจของเติ้งโดยเน้นที่ความสามารถของเติ้งก็จะทำให้ชีวิตเขาเป็นเหมือนเทพนิยาย แต่หากเราอธิบายโดยเน้นที่การอุปถัมภ์ของโจว เอินหลาย ปัญหาเมื่ออยู่ว่าทำไมในช่วงปฏิวัติวัฒนธรรมโจวจึงไม่สามารถช่วยเติ้งได้ โจวสามารถช่วยเติ้งได้ก็ต่อเมื่อ หลิน เปียวเสียชีวิตไปแล้ว และเมื่อถูกกลุ่มเจียง ชิงเล่นงานภายหลังการเสียชีวิตของโจว เติ้งก็ยังสามารถกลับสู่อำนาจได้อีกโดยไม่มีผู้

62. Ibid, p. 130.

63. Ibid, pp. 164-65. เติ้งกล่าวถึงสุภาษิตเสฉวนดังกล่าวในที่ประชุมสมัชชาสันนิบาตเยาวชนคอมมิวนิสต์ เมื่อเดือนกรกฎาคม 1962.

64. Ibid, p. 149.

65. Ibid, pp. 165, 175-76.

อุปถัมภ์ แถมยังมีอำนาจสูงสุดภายในพรรคอีกด้วย ผู้เขียนเห็นว่ามีการวิเคราะห์ความขัดแย้งของกลุ่มต่างๆ ภายในพรรคเท่านั้น จึงจะช่วยให้เราอธิบายการกลับสู่อำนาจได้ถูกต้อง (ทั้งนี้มิได้หมายความว่าเราจะละเลยความสามารถของเติ้ง และการอุปถัมภ์ของโจว แต่เราต้องถือว่าทั้งสองปัจจัยนี้ ไม่ใช่ปัจจัยชี้ขาด)

ดังที่เราได้แสดงให้เห็นแล้วว่า ตั้งแต่ภายหลังการปลดปล่อยเหมา มีความขัดแย้งกับผู้นำคนอื่นๆ ของพรรคมาโดยตลอด old guard เหล่านี้เดิมทีก็คือ ผู้ติดตามที่ซื่อสัตย์ของเหมา มาบัดนี้พวกเขากลับกลายที่จะคัดค้านนโยบายที่เหมาเสนอ กล้าที่จะลดอำนาจผู้ที่ครั้งหนึ่งพวกเขาเคยเทิดทูนให้เป็นผู้นำสูงสุด (หลิว เซาฉี เป็นผู้ประกาศให้ “ความคิดเหมา เจ๋อตุง” เป็นความคิดชั้นนำของพรรค ในที่ประชุมสมัชชาครั้งที่ 7 ปี 1945) ในที่ประชุมสมัชชาพรรคครั้งที่ 8 เหมาพบว่าตนเองนั้นตกอยู่ในภาวะโดดเดี่ยวอย่างยิ่ง กรรมการกรมการเมือง 23 คน มีเพียงเงิน ป๋อตำ และคังเซิงเท่านั้นที่เป็น “คน” ของตน และทั้งสองคนนี้ก็มิฐานะเป็นเพียงกรรมการสำรองเท่านั้น ส่วนกรรมการประจำกรมการเมือง นอกจากเหมา และหลิน เปียว แล้วที่เหลือก็เป็นพวก old guard แทบทั้งสิ้น⁶⁶

นอกจากนี้ ภายหลังความล้มเหลวของ “การก้าวกระโดดใหญ่” เหมาจำต้องลาออกจากตำแหน่งประธานาธิบดี และหลิว เซาฉี ได้เข้ารับตำแหน่งแทน ทำให้ old guard มีอำนาจในการบริหารงานมากยิ่งขึ้น สำนักเลขาธิการของเติ้งมีอิสระในการทำงานกว่าเดิม บางครั้งก็ไม่รายงานการตัดสินใจเกี่ยวกับนโยบายของรัฐให้เหมาทราบ จนเหมาไม่พอใจ กล่าวหาว่าเติ้งตั้ง “อาณาจักร

อิสระ” ภายในสำนักเลขาธิการ (ซึ่งบางครั้งเหมาเรียกว่า “รัง” ของเติ้ง)⁶⁷

เมื่อเหมาถอนตัวจากงานบริหารประจำวัน old guard ภายใต้การนำของหลิวและเติ้งได้ร่วมกันแก้ปัญหาเศรษฐกิจของประเทศโดยยกเลิกนโยบายที่เหมาใช้ในช่วง “การก้าวกระโดดใหญ่” นโยบายของเหมาเป็นนโยบายแบบ “อุดมคตินิยม” (“Idealism”) ที่เน้นความสอดคล้องต้องกันระหว่างนโยบายกับหลักการสังคมนิยม ส่วนนโยบายของ old guard เป็นนโยบายแบบ “ปฏิบัตินิยม” (“Pragmatism”) ที่เริ่มจากการคำนึงถึงความจำเป็นที่ต้องผลิตอาหารให้เพียงพอต่อการเลี้ยงดูประชากรของประเทศ และตั้งอยู่บนความจริงที่ว่าเกษตรกรรมคือพื้นฐานของประเทศ ดังนั้น พวกเขาจึงสนใจการขยายตัวของการผลิตมากกว่าเรื่องที่ว่าระบบการผลิตของประเทศเป็นแบบสังคมนิยมหรือไม่ พวกเขาได้อนุญาตให้ชาวนาผลิตในส่วนตัวเล็กๆ และนำเอาผลผลิตไปขายในท้องตลาดได้ การทำงานในคอมมูนจะได้ค่าตอบแทนตามงานที่ทำ (ไม่ใช่ทุกคนได้เท่ากันเช่นนโยบายของเหมา) ในด้านอุตสาหกรรมได้มีการกระตุ้นการทำงานของคนงานโดยจ่ายค่าแรงตามงานที่ทำเช่นกัน ส่วนโรงงานที่ไร้ประสิทธิภาพจะถูกปิด แล้วส่งคนงานไปทำงานในชนบทแทน การกระทำดังกล่าวเป็นการกดดันให้การผลิตเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

เนื่องจากให้ความสำคัญกับการขยายตัวทางเศรษฐกิจเช่นนี้ หลิว เติ้ง และพรรคพวกจึงเน้น “ความเชี่ยวชาญ” มากกว่า “แดง” (อุดมการณ์ทางการเมือง) พวกเขามุ่งเน้นบทบาทของนักวิทยาศาสตร์ ช่างเทคนิค นักวิชาการ ผู้

66. รายชื่อกรรมการเมืองดู Ladany, *The Communist Party of China*, pp. 218-19.

67. Shambaugh, “Deng Xiaoping, p. 467.

จัดการ และ “ผู้เชี่ยวชาญ” ของชาวนาในการพัฒนาประเทศ ขณะที่เหมาถือนโยบายความจงรักภักดีต่อ พคจ. เป็นเรื่องที่สำคัญกว่า

การให้ความสำคัญกับความเชี่ยวชาญทำให้หลิวและพวกมีนโยบายผ่อนปรนต่อปัญญาชนซึ่งนำไปสู่การมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นมากขึ้น และก่อให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์ (อย่างน้อยก็ทางอ้อม) ต่อเหมา สิ่งที่ทำให้เหมาไม่พอใจอย่างรุนแรงคือ การตีพิมพ์บทละครเรื่อง Hai Rui Dismissed From Office ในปี 1961 โดยหวู่ อั่น รองนายกรัฐมนตรีกรุงปักกิ่ง ถึงแม้ละครเรื่องดังกล่าวจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการปลดผู้รับใช้ที่ซื่อสัตย์ต่อราชวงศ์หมิงโดยฮ่องเต้เมื่อศตวรรษที่แล้วก็ตาม แต่มันก็เป็นการเตือนให้ระลึกถึงการลงโทษเหิง เต๋อหวน อย่างรุนแรงของเหมา ในปี 1959 (หวู่เป็นคนแรกที่ถูกลงโทษในระหว่างการปฏิวัติวัฒนธรรม)

นโยบายต่อปัญญาชนที่สำคัญอีกประการหนึ่งของหลิวและพวกก็คือ การลดการแทรกแซงของพรรคในมหาวิทยาลัยโดยเน้นว่ามหาวิทยาลัยคือสถานที่สำหรับการสอนและวิจัย นักศึกษาที่มีความสามารถจะได้รับการส่งเสริมมากกว่าผู้ที่มีความคิดทางการเมือง “ที่ถูกต้อง” หรือกำเนิดมาจาก “ชนชั้นปฏิวัติ”

เหมาพยายามที่จะยับยั้งนโยบายดังกล่าวของ old guard แต่ก็ได้ล้มเหลวในเดือนมกราคม 1962 เหมากล่าวยืนยันถึงความถูกต้องของ “การก้าวกระโดดใหญ่” ในที่ประชุมสัมมนาผู้ปฏิบัติงานจำนวน 7,000 คน แต่ก็ไม่สามารถทำให้ old guard เห็นพ้องได้ หนึ่งเดือนให้หลัง เงิน หยุน ได้เสนอให้ยกเลิกคอมมูนที่เหมาก่อตั้งขึ้นในช่วง “การก้าวกระโดดใหญ่” แล้วแบ่งที่ดินให้ชาวนา

รับผิดชอบเป็นรายครอบครัวไป พร้อมกันนั้นหลิวและเต็งได้ร่วมกันปลดผู้ปฏิบัติงานซึ่งฉวยโอกาสใช้ความวุ่นวายภายในช่วง “การก้าวกระโดดใหญ่” มาสร้างความก้าวหน้าให้แก่ตนเองจำนวนหลายพันคนออกจากตำแหน่ง และทำการ “พลิกคดี” ให้แก่ผู้ปฏิบัติงานซึ่งถูกกวาดล้างในการรณรงค์ “ต่อต้านฝ่ายขวา” ในช่วงปลายศตวรรษ 1950 รวมทั้งเหิง เต๋อหวนด้วย การกระทำดังกล่าวเป็นการเพิ่มความเข้มแข็งให้แก่กลุ่มผู้สนับสนุนหลิวและลดอำนาจเหมาในขณะเดียวกัน ต่อมาในเดือนกรกฎาคม เต็งได้กล่าวคำปราศรัยอันโด่งดังที่ว่า “แมวไม่ว่าจะสีขาวหรือดำก็สำคัญขอให้จับหนูเป็นกิโลได้ทั้งนั้น” และในเดือนสิงหาคมได้มีการโหมประโคมข่าวการตีพิมพ์บทความ “จะเป็นคอมมิวนิสต์ที่ดีได้อย่างไร” ของหลิวอย่างเอิกเกริก (เรื่องทำนองเดียวกันนี้เคยเกิดขึ้นในปี 1960 เมื่อมีการตีตราหลิว ซึ่งมีขนาดใหญ่เท่ากับรูปของเหมาในที่สาธารณะทั่วไป)⁶⁸

ที่เรากล่าวมาทั้งหมดนี้ล้วนแต่แสดงให้เห็นถึงการสูญเสียอำนาจในการควบคุมพรรค (แม้จะเป็นเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น) ของเหมา ถึงแม้ว่า old guard เหล่านี้จะได้ไม่ได้ตั้งตัวเป็นศัตรูกับเหมา พวกเขาเพียงต้องการลดอำนาจของเหมาลงบ้าง และต้องการใช้นโยบายที่เห็นว่าสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของจีนเท่านั้น แต่สำหรับเหมาแล้ว การกระทำดังกล่าวเป็นสิ่งที่ยอมรับไม่ได้เพราะเหมาไม่เพียงแต่ไม่พอใจที่พวก old guard “บังอาจ” ลดอำนาจของเขาเท่านั้น เขายังเห็นว่านโยบายของ old guard เป็นนโยบายที่จะนำไปสู่การฟื้นฟูระบบทุนนิยมภายในประเทศจีนอีกด้วย⁶⁹ การที่เหมามีความเห็นว่า

68. สรุปจาก Grasso et al., *Modernization and Revolution*, pp. 189-94, 200-01.

69. *Ibid.*, p. 199.

ความขัดแย้งระหว่างเขากับพวก old guard เป็นความขัดแย้งที่ไม่สามารถประนีประนอมได้ นี่แหละ คือคำอธิบายว่าทำไมเหมาจึงต้องทำลายนักปฏิวัติอาวุโส ซึ่งเคยสู้รบเคียงบ่าเคียงไหล่กันมาร่วมสองทศวรรษลงเป็นจำนวนมาก และทำไมหลิน เปียว จึงกลายเป็นทนายทนายทางการเมืองของเหมาแทนโจว เอินหลาย รวมทั้งอธิบายว่าทำไมนางละครอย่างเจียง ชิง จึงสามารถก้าวขึ้นกุมอำนาจของพรรคได้อย่างรวดเร็ว

เหมาหาทางฟื้นอำนาจของตน โดยการสนับสนุนหลิน เปียว และเจียง ชิง เหมา เลือกสนับสนุนหลินเพราะเขาเป็นสมาชิกกรมการเมืองที่ไม่เคยคัดค้านเหมาเลย⁷⁰ รวมทั้งหลินมีฐานกำลังในกองทัพซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการคานอำนาจกับพวก old guard ส่วนเจียง ชิง นั้นก็มีประโยชน์ในแง่ที่นางมีความซื่อซอในการใช้วรรณกรรมและการแสดงทำลายคู่แข่งทางการเมือง ภายใต้การสนับสนุนของเหมา หลินได้ดำรงตำแหน่งประธานพรรคในปี 1958 ตำแหน่งรัฐมนตรีกระทรวงกลาโหมในปีต่อมา รวมทั้งได้ดำรงตำแหน่งรองประธานกรรมการทหารของพรรค ซึ่งมีเหมาเป็นประธานอยู่ด้วย⁷¹

แต่การฟื้นอำนาจโดยวิธีการตามระเบียบการพรรคเป็นเรื่องที่ค่อนข้างยากสำหรับเหมา เพราะพวก old guard เป็นฝ่ายกุมเสียงข้างมาก ด้วยเหตุนี้เหมาจึงตัดสินใจย้ายจากปักกิ่ง ไปยังเซียงไฮ้ซึ่งเป็นฐานอำนาจของเจียงชิ่ง แล้วร่วมกับหลินและเจียงก่อการปฏิวัติวัฒนธรรม ในปลายปี 1965 ปลุกระดมมวลชนนอกพรรคโดย

เฉพาะเยาวชน ซึ่งเรียกว่าเรดการ์ดให้ “ทำลายการควบคุมและแผนการต่างๆของพวกลัทธิเก่า” “กำจัดเหล่าภูติผีสัตว์ประหลาดและพวกลัทธิเก่า” ปฏิกริยาประเภทครุสซอฟทั้งปวง ดำเนินการปฏิวัติสังคมนิยมให้ถึงที่สุด” และ “ถล่มกองบัญชาการของหลิว”⁷² ในช่วงระหว่างปี 1966-69 ดุลกำลังของกลุ่มต่างๆ ภายใน พคจ. เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก กลุ่มหลิน เปียว ซึ่งเดิมไม่เคยมีบทบาทสำคัญภายในพรรค ได้กลายเป็นกลุ่มที่มีอำนาจมากที่สุด ในที่ประชุมสมัชชาพรรคครั้งที่ 9 ปี 1969 หลินได้รับการแต่งตั้งจากเหมาให้เป็นผู้สืบทอดอำนาจทางการเมือง กลุ่มที่มีอำนาจรองลงไปคือ กลุ่มเจียง ชิง ซึ่งตัวนางเองก็ได้รับเลือกเป็นสมาชิกกรมการเมืองในสมัชชาพรรคครั้งที่ 9 เช่นกัน กลุ่ม old guard ซึ่งเคยเข้มแข็งที่สุดได้กลายเป็นกลุ่มที่มีอำนาจน้อยที่สุด เติ้งและผู้นำคนอื่น ๆ ของกลุ่ม ที่มีความเห็นแตกต่างกับเหมาอย่างเช่น หลิว เซาฉี, เจิน หยุน, เฝิง เจิ้น, หลี่ ฟูซุน, หยาง ช่างคุน รวมทั้งเจินอี้, เนี่ย หยงเจิน, เฝิง เต๋อ หวาย, ปอ อี้ปอ, หลู ดิงยี, โจว หยาง และ เช่อหลง ก็ล้วนแต่ “ตกอับ” ทางการเมืองทั้งสิ้น⁷³ มีแต่โจว เอินหลาย เท่านั้นที่เอาตัวรอดได้

หากไม่มีเหตุการณ์ฉีตปกติ หลิน เปียวย่อมได้ดำรงตำแหน่งประธานพรรค ต่อจากเหมาและเติ้งคงไม่มีโอกาสกลับสู่อำนาจอย่างแน่นอน แต่แล้วการเมืองจีนก็เกิดการผกผัน เมื่อหลินเสียชีวิตอย่างกะทันหันในปี 1971 ทางการเมืองอ้างว่าหลินวางแผนสังหารเหมา เมื่อไม่สำเร็จจึงหลบหนีและเสียชีวิตเพราะเครื่องบินตกในมองโกเลีย

70. Evans, *Deng Xiaoping*, p. 169.

71. Ladany, *The Communist Party of China*, p. 258.

72. Grasso et al, *Modernization and Revolution*, pp. 207-09.

73. Ladany, *The Communist Party of China*, pp. 161m 295-96, 301-02, and 322-23.

แต่ผู้เชี่ยวชาญบางท่านได้ตั้งข้อสังเกตไว้อย่างน่าสนใจว่า การเสียชีวิตของหลินนั้นอาจจะมีสาเหตุมาจากความขัดแย้งกับเจียงชิง กล่าวคือ ก่อนการประชุมสมัชชา ปี 1969 หลินได้สั่งสลายกลุ่มเรดการ์ดของนางและตีพิมพ์จดหมายที่แสดงว่าเธอเป็นผู้อุปถัมภ์ค้ำชูนาง การกระทำดังกล่าวทำให้เจียงชิงโกรธแค้นและหาทางกำจัดหลินโดยรายงานต่อเหมาว่าหลินวางแผนลอบสังหารเหมา และเหมาก็เชื่อนางเหมือนกับที่เคยเชื่อมา ทำให้หลินถูกกำจัดไป⁷⁴ ไม่ว่าความเป็นจริงจะเป็นอย่างไร แต่ที่แน่นอนก็คือภายหลังการเสียชีวิตของหลิน ลูกน้องเขาก็ถูกกวาดล้างจนหมดอำนาจภายในพรรค ช่องว่างทางอำนาจ นี่เปิดโอกาสให้กลุ่ม old guard มีสถานะเข้มแข็งขึ้น ไม่เป็นที่สงสัยเลยว่าเมื่อไม่มีกลุ่มหลินเปียว อำนาจการทหารของประเทศย่อมตกอยู่ภายใต้การควบคุมของกลุ่ม old guard เพราะนายทหารระดับสูงล้วนแต่อยู่ภายในกลุ่มนี้ทั้งสิ้น (จอมพลจีน ซึ่งมีทั้งสิ้น 10 คน นอกจากหลินเปียวแล้วที่เหลืออีก 9 คน ล้วนแต่เป็นพวก old guard และทุกคนก็เข้ากันได้ดีกับเติ้ง)⁷⁵ ผู้ที่ได้รับตำแหน่งรองประธานคณะกรรมการทหารของพรรคและรัฐมนตรีกระทรวงกลาโหมแทนหลินเปียว ได้แก่ นายทหารอาวุโส เยอ เจียนอิง⁷⁶

ส่วนในทางการเมืองโจว เอินหลายได้กลายเป็นผู้นำที่มีความสำคัญอันดับสองรองจากเหมาแทนหลิน เปียว เหมาต้องพึ่งพาโจว ทั้ง

กิจการภายในประเทศและระหว่างประเทศ ภายในประเทศเหมาต้องพึ่งพาโจวในการฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศซึ่งประสบความเสียหายระหว่างการปฏิวัติวัฒนธรรม ส่วนในกิจการระหว่างประเทศนั้น โจวก็เป็นผู้ดำเนินการที่สำคัญ คือ การเปิดความสัมพันธ์กับอเมริกา และการรื้อฟื้นที่นั่งของจีนในสหประชาชาติ และโจวก็ทำสำเร็จในปี 1972⁷⁷

ภายใต้สถานการณ์ที่กลุ่ม old guard มีอำนาจเพิ่มมากขึ้นนี้แหละที่ทำให้นายพลหวางเจินสามารถโน้มน้าวให้เหมาอนุญาตให้เติ้งกลับมาช่วยงานโจว โดยที่เจียงชิงไม่สามารถจะยับยั้งได้⁷⁸ เมื่อคืนสู่อำนาจเติ้งได้รับตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี รองประธานพรรค รองประธานคณะกรรมการการทหาร กรรมการประจำกรมการเมือง รวมทั้งตำแหน่งเสนาธิการกองทัพด้วย⁷⁹ ตำแหน่งดังกล่าวนี้ทำให้เติ้งกลายเป็นผู้มีอิทธิพลมากที่สุดคนหนึ่งทั้งภายในพรรคและกองทัพ

ในการบริหารงานของรัฐบาลเติ้งได้รับการจัดวางให้มีความสำคัญเป็นอันดับสองรองจากโจว โจวมอบหมายให้เติ้งรับผิดชอบงานด้านการต่างประเทศ เดือนเมษายน 1974 เติ้งได้รับมอบหมายให้เป็นผู้แทนจีนเดินทางไปเข้าร่วมการประชุมของสหประชาชาติ ในที่ประชุมดังกล่าวเติ้งได้อธิบายทฤษฎีสามโลกอันเลื่องชื่อของเหมาให้ชาวโลกได้รับทราบ และในเดือน

74. Ibid, pp. 324-26.

75. เหมาเหมา, ป่าแดงของจีน, น. 801-03.

76. Ladany, The Communist Party of China, pp. 351, 373.

77. Ibid., p. 354.

78. โดยทั่วไปคนเข้าใจว่าโจวเป็นคนโน้มน้าวเหมาให้อนุญาตให้เติ้งกลับเข้ารับตำแหน่งอีกครั้ง แต่ลูกสาวเติ้งระบุว่าผู้ที่ช่วยพ่อของเธอคือนายพลหวางเจิน หวางเป็นหนึ่งในรองนายกรัฐมนตรีของโจว ซึ่งก็เกินไปได้ที่โจว ให้อำนาจให้เขาดำเนินการดังกล่าว ดู. Ibid., pp. 363-64.

79. Ibid., p. 392.

พฤษภาคม 1975 เมื่อโจวป๋ายหนัก เหมาได้มอบหมายให้เติ้งรับผิดชอบงานของกรมการเมืองอีกหน้าที่หนึ่งด้วย⁸⁰ บทบาทดังกล่าวของเติ้งเป็นเสมือนการบอกให้รู้เป็นนัยว่าเขาคือผู้นำคนต่อไปของ old guard นั้นเอง

นอกจากช่วยงานรัฐบาลแล้ว ระหว่างปี 1973-1975 เติ้งได้ร่วมมือกับโจวทำการช่วยเหลือสมาชิกพรรคอาวุโสที่ถูกโจมตีระหว่างการปฏิวัติวัฒนธรรมให้คืนสู่อำนาจเป็นจำนวนมาก (ก่อนหน้านี้ ในปี 1972 โจวก็เคยดำเนินการเช่นนี้มาก่อน)⁸¹ การดำเนินการนี้ นอกจากจะเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งครั้งสำคัญให้แก่กลุ่ม old guard ก่อนที่จะแตกหักกับกลุ่มเจียงชิงแล้ว ยังเป็นการสร้างบารมีแก่เติ้งในฐานะที่เป็นผู้ปกป้องคุ้มครองสมาชิกของกลุ่มด้วย

หากเราจะเปรียบเทียบกำลังระหว่างกลุ่ม old guard กับกลุ่มเจียงชิงแล้ว กลุ่ม old guard ย่อมเข้มแข็งกว่าเพราะนอกจากจะกุมอำนาจทางทหารแล้ว พวกเขายังเป็นคนกลุ่มใหญ่ที่สุดของพรรค และมีความผูกพันในกลุ่มสูง เนื่องจากเคยทำการสู้รบร่วมกันมาเป็นเวลายาวนาน (ถึงแม้พวกเขาจะไม่เห็นพ้องต้องกันในทุกเรื่องทุกประเด็นก็ตาม)⁸² ขณะที่กลุ่มเจียงชิงนั้นเพิ่งจะมีอำนาจในช่วงปฏิวัติวัฒนธรรมนี้เอง แต่จุดแข็งของกลุ่มนี้ก็คือการสนับสนุนของเหมา ดังนั้นขณะที่เหมายังมีชีวิตอยู่กลุ่มนี้จึงมีอำนาจมากกว่ากำลังที่เป็นจริงของพวกเขา แต่เมื่อใดที่ “ขาด” เหมา พวกเขาก็ยากที่จะต่อกรกับ old guard ได้

การเสียชีวิตของโจวในวันที่ 8 มกราคม 1976 ดูเหมือนว่าจะทำให้กลุ่มเจียงชิงเป็นฝ่ายได้เปรียบ เพราะหลังจากนั้นเจียงชิง ก็สามารถทำให้เหมาเห็นด้วยกับการปลดเติ้งทุกตำแหน่งในเดือนเมษายนของปีเดียวกัน เมื่อเป็นเช่นนี้กลุ่มเจียงชิง ก็สามารถกุมตำแหน่งผู้นำทั้งในพรรคและรัฐบาลได้ ภายในพรรคองค์การนำสูงสุดคือคณะกรรมการเมือง สมาชิกของคณะกรรมการดังกล่าวเสียชีวิตแล้วสามคนคือ โจว เอ็นหลาย, คัง เชิง, ต่ง ปู้ฮู ส่วนที่เหลือคือ เหมา เจ๋อตง, จู เต๋อ, เยอ เจี้ยนอิง, หวัง หงเหวิน, จาง ซุนเฉียว สองคนหลังเป็นพวกเจียงชิง จูเสียชีวิตในอีกไม่กี่เดือนต่อมา พวก old guard จึงเหลือเพียงเยอคนเดียว ส่วนในรัฐบาลนั้นเมื่อไม่มีโจวและเติ้งแล้ว จาง ซุนเฉียว รองนายกรัฐมนตรีคนที่สองก็กลายเป็นผู้มีตำแหน่งสูงสุดแทน⁸³

ความได้เปรียบของกลุ่มเจียงชิง นี้เป็นเพียงมายาภาพเท่านั้น พวกเขามีได้มีความเข้มแข็งกว่ากลุ่ม old guard แต่อย่างไร ถึงแม้ว่าเติ้งจะถูกปลด กลุ่มเจียงชิง ก็ไม่สามารถทำอะไร old guard ได้ การเรียกร้องให้ปราบปราม “พวกปฏิวัติ” (หมายถึงพรรคพวกของเติ้ง) ก็ถูกคัดค้านจากผู้ปฏิบัติงานระดับสูงของพรรค ซึ่งโจว-เติ้งได้ช่วยให้คืนสู่ตำแหน่ง⁸⁴ การควบคุมตัวเติ้งก็ทำไม่ได้เนื่องจากเยอ เจี้ยนอิงได้รับตัวเติ้งไปพักที่บ้านของเขา⁸⁵ ด้วยเหตุนี้เมื่อเหมาเสียชีวิตกลุ่มนี้จึงยากที่จะหลีกเลี่ยงความหายนะได้ ต้นเดือนตุลาคม 1976 ภายหลังจากการเสียชีวิตของเหมาหนึ่งเดือน เจียงชิง และผู้นำ

80. Ibid., pp. 371, 376.

81. Ibid., pp. 356, 381.

82. ความแตกต่างทางความคิดภายในกลุ่ม old guard ดู Franz, *Deng Xiaoping*, pp. 269-78.

83. Ladany, *The Communist Party of China*, p. 381.

84. Ibid., p.384.

85. เหมาเหมา, *ป่าเต็งของฉิน*, น. 802.

คนสำคัญของกลุ่มคือหวัง หงเหวิน จาง ซุนเจียว และเหยาเหวินหยวนได้ถูกพวก old guard จับกุม ทำให้อำนาจภายในพรรคตกอยู่ในกำมือของกลุ่ม old guard โดยสิ้นเชิง

ผู้นำสูงสุดของพรรค

การที่กลุ่ม old guard กลายเป็นกลุ่มการเมืองที่ทรงอำนาจแต่เพียงกลุ่มเดียวภายในพรรคนี้แหละ ที่เป็นพื้นฐานให้ผู้ที่ไม่มีตำแหน่งภายในพรรคเลย เช่น เต็งสามารถเอาชนะฮว่า กว๋อเฟิง ซึ่งมีตำแหน่งเป็นถึงประธานคณะกรรมการกลาง และประธานคณะกรรมการการทหารของพรรคได้

ฮว่าเป็นคนที่ไม่มีความรู้จึกมากนัก เขาเพิ่งได้เป็นกรรมการกลางพรรคในปี 1969 เป็นกรรมการกรมการเมืองปี 1972 และเป็นรองนายกรัฐมนตรีคนที่หกในปี 1975 (แต่ที่น่าสนใจก็คือเขาเป็นรัฐมนตรีรักษาความมั่นคงตั้งแต่ปี 1974) การที่เหมาเลือกเขาเป็นนายกรัฐมนตรีแทนโจว ก็เพราะต้องการจะถ่วงดุลคู่ปรปักษ์ทั้งสอง (ฮว่าเ็นพวกเหมาอิสต์ซึ่งไม่สังกัดกลุ่มเจียงซิง และ old guard)⁸⁶ ภายหลังการโค่นกลุ่มเจียงซิง ฮว่ากลายเป็นประธานพรรคคนใหม่แทนเหมา แต่ตำแหน่งของเขาก็ไม่มีมั่นคง เพราะเมื่อไม่มีเหมา กลุ่ม old guard ก็ไม่มีความจำเป็นใดๆที่ต้องสนับสนุนฮว่า ดังนั้นฮว่าจึงจำต้องยอมมอบอำนาจการนำให้แก่เต็ง ปัญหาที่เราต้องอธิบายต่อไปก็คือเพราะเหตุใด old guard ซึ่งดำรงตำแหน่งนำในขณะนั้น เช่น เยอ เจียนนิง หรือหลี่เซียนเนี่ยน จึงไม่กุมอำนาจการนำเสียเอง ทำไมต้องมอบอำนาจการนำให้แก่เต็งด้วย?

ลูเซียน พาย อธิบายว่าเหตุผลประการหนึ่งที่ทำให้เต็งกลายเป็นผู้นำสูงสุดของจีนนั้น

เนื่องมาจากการถืออาวุธในวัฒนธรรมทางการเมืองของจีน⁸⁷ ดังที่เราได้เห็นแล้วว่าก่อนเต็งจะ “ตกอับ” ทางการเมืองครั้งที่สามนั้น เขามีฐานะเป็นผู้นำอันดับสามรองจากเหมาและโจว เมื่อเหมาและโจวเสียชีวิตไปแล้ว เต็งจึงกลายเป็นผู้มีอาวุธสูงสุดภายในพรรค ด้วยเหตุนี้ผู้นำคนอื่นๆ จึงยอมหลีกทางให้แก่เขา

นอกจากเหตุผลดังกล่าวแล้วการที่เต็งช่วย old guard ซึ่งถูกโจมตีระหว่างการปฏิวัติวัฒนธรรมให้กลับสู่อำนาจระหว่างปี 1973-75 (ดังที่ได้กล่าวไปแล้ว) น่าจะเป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้ old guard ยอมยกเต็งให้เป็นผู้นำของพวกเขา เพราะการช่วยเหลือดังกล่าวนอกจากจะเป็นการสร้างบุญคุณต่อกันเป็นส่วนตัวแล้ว ยังแสดงให้เห็นว่าเต็งเป็นผู้ที่สามารถช่วยเหลือกอบกู้กลุ่มให้พ้นจากความตกต่ำได้อีกด้วย

แต่ที่สำคัญเหนือสิ่งอื่นใด ผู้เขียนคิดว่า การยอมรับเต็งเกิดจากการที่เขาเป็นผู้ที่สามารถชี้ทางออกจากมุมอับของการพัฒนาแบบเหมา (Maoist model) ได้ ภายหลังการเสียชีวิตของเหมา ผู้นำจีนต่างตระหนักว่าการพัฒนาสังคมนิยมแบบเหมาไม่สามารถแก้ปัญหาวิกฤตทางเศรษฐกิจที่จีนกำลังเผชิญอยู่ได้ แต่ก็ไม่สามารถให้คำตอบได้ว่า การพัฒนาเศรษฐกิจสังคมนิยมโดยไม่ใช้การพัฒนาแบบเหมาจะทำได้อย่างไร การที่เต็งสามารถเสนอทางออกให้หลุดพ้นจาก “ความอับจนทางปัญญา” ตรงนี้ได้ ทำให้เขาไม่เพียงแต่เป็นผู้ที่มีอาวุธ เป็นผู้ที่เคยกอบกู้กลุ่ม old guard เท่านั้น แต่ยังเป็นผู้นำทางปัญญาที่จะนำพาประเทศชาติให้หลุดพ้นจากหายนะภัยไปสู่ความศิวิไลซ์ในอนาคตได้อีกด้วย

86. Ladany, *The Communist Party of China*, p. 380.

87. Pye, “An Inductory Profile”, p. 419.

บทส่งท้าย

กล่าวในแง่มุมหนึ่ง ในปัจจุบันตั้ง เสียวผิง คือ ผู้กุมชะตากรรมของชาวจีนกว่าพันล้านคน เมื่อมองย้อนกลับไปในอดีตเราจะพบว่าถ้าจะก้าวมาถึงจุดนี้ ชีวิตของเขาได้ผ่านอุปสรรคขวากหนามต่างๆ มากมาย เขาเคยลิ้มรสทั้งความพ่ายแพ้อันเจ็บปวดและชัยชนะอันรุ่งโรจน์หอมหวาน การที่ชีวิตของคนหนึ่งมีทั้งความสำเร็จและความล้มเหลวจะเป็นเรื่องธรรมดาสามัญเสียเหลือเกิน แต่การที่เต๋ิงต้องตกต่ำทางการเมืองถึงสามครั้งสามครา ทว่าสามารถกลับมาอย่างยิ่งใหญ่ได้นั้น นับว่าเป็นเรื่องที่ชวนให้พิศวงอยู่ไม่น้อย

แม้ว่าชีวิตของเต๋ิงจะเป็นเรื่องชวนพิศวงเพียงใดก็ตาม เมื่อเราศึกษาประวัติศาสตร์พรรคคอมมิวนิสต์จีนอย่างถี่ถ้วนแล้วก็จะพบคำอธิบายของความพิศวงนั้นได้ไม่ยากนัก ชีวิตของเต๋ิงไม่ใช่ชีวิตของ “ซูเปอร์แมน” แต่เป็นชีวิตของนัก

ปฏิวัติซึ่งผูกพันอยู่กับกลุ่มสมาชิกอาวุโสของพรรคคอมมิวนิสต์จีนอย่างแน่นแฟ้น เกือบชั่วชีวิตเขาต่อสู้เพื่อพิทักษ์ผลประโยชน์ของคนกลุ่มนี้มาโดยตลอด เมื่อใดก็ตามที่เกิดความขัดแย้งภายในพรรค เขาจะต้องสู้กับกลุ่มการเมืองอื่นๆ (หลินเปียว เจียง ชิง) อย่างเอาเป็นเอาตายราวกับต่อสู้กับ “ศัตรูทางชนชั้น” (ในความเป็นจริง เขาก็ระบุว่าหลิน เปียว และเจียง ชิง เป็นศัตรู) เมื่อมองในแง่ี้แล้วเต๋ิงเป็นสมาชิกของกลุ่ม old guard มากกว่าเป็นสมาชิกของพรรคคอมมิวนิสต์ จีนเสียอีก เนื่องจากความผูกพันอันลึกซึ้งดังกล่าวทำให้ความรุ่งโรจน์หรือตกต่ำของเต๋ิงเกี่ยวพันกับสถานะภายในพรรคของกลุ่ม old guard อย่างใกล้ชิด เมื่อเราศึกษาชีวิตของเต๋ิงจากมุมมองเช่นนี้จะทำให้ความพิศวงดังกล่าวหายไปและสามารถเข้าใจชีวิตของเขาได้สอดคล้องกับความเป็นจริงมากยิ่งขึ้น